

Univerzita Karlova

Pedagogická fakulta

Katedra tělesné výchovy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Faktory ovlivňující rodiče při výběru volnočasových aktivit předškolních
dětí, se zaměřením na pohybové volnočasové aktivity

Factors affecting parents during the selection leisure activities of the pre school age
children, focus on leisure activities physical

Eliška Macková

Vedoucí práce: Mgr. Lenka Vojtíková

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy

2020

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Faktory ovlivňující rodiče při výběru volnočasových aktivit předškolních dětí, se zaměřením na pohybové volnočasové aktivity, potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha, 2020

Děkuji paní Mgr. Lence Vojtíkové za odborné vedení, všechen čas a poskytnutí cenných rad při konzultacích k mojí bakalářské práci. Děkuji všem rodičům za ochotu a spolupráci při realizaci dotazníkového šetření a rozhovorů. Také děkuji své rodině, která mi byla velikou oporou.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá faktory, jež ovlivňují výběr volnočasových aktivit předškolních dětí. Cílem mé bakalářské práce je zjistit, jaké jsou faktory, jež ovlivňují výběr rodičů volnočasových aktivit pro předškolní děti. Dílčím cílem je zjistit, jakým aktivitám se dnes děti předškolního věku věnují nejčastěji, kolik minut tráví na dané volnočasové aktivitě a kolik aktivit v týdnu mají. Popřípadě zjistit i poměr aktivit pohybových vůči aktivitám jiného charakteru. V teoretické části jsou na základě podrobného studia literatury uvedeny pojmy spojené s rodičovstvím, jeho vývojem a konkrétním dopadem na děti v oblasti trávení volného času. Dále se teoretická část zabývá pojmem volného času a možnostmi jeho naplňování a trávení v kontextu věkových specifik předškolních dětí.

Výzkumná část se zabývá dotazníkovým šetřením a polostrukturovaným rozhovorem. Obě výzkumné metody cílí na rodiče předškolních dětí. Vyhodnocení práce bylo realizováno skrze dotazníkové šetření s 93 respondenty. Výsledky ukazují, že nejčastěji rodiče ovlivňuje motivace dítěte a následně osobní zkušenost rodiče. Polostrukturované rozhovory s rodiči působily jako doplňková výzkumná metoda a odkryly konkrétnější vztah dnešních rodičů k volnému času předškolních dětí. Bylo zaznamenáno, že pro většinu dotazovaných rodičů je důležité, aby se jejich potomek věnoval ve svém volném čase aktivitě, která ho baví. Zároveň v mnoha případech rodiče uváděli, že náplň volného času pro své děti vybírají dle vlastního úsudku a zkušeností. Mnohdy také uváděli jako důležitý faktor časovou náročnost a dopravní dostupnost.

KLÍČOVÁ SLOVA

Volný čas, motivace, předškolní dítě, rodiče, pohybové aktivity

ABSTRACT

This bachelor thesis is dealing with factors, which affect the selection of leisure activities of pre-school children. The aim of my bachelor thesis is to find out what are the factors that influence the parent's selection. The main aim is to find out, what activities are most often for today's pre-school children, how much time they spend on those activities and how many activities are children attending in a one week. In addition to that even detect the ratio between physical activities and activities of different character. Concepts connected with parenthood, parenthood involvement and specific affect on children in the area of free time spending are listed in theoretical part of this thesis. Furthermore, this thesis deals with the concept of free time and with the options of its fulfilling and spending in the context of age specifications of pre-school children.

The research part of the thesis deals with questioner examination and interview. Both research methods are specified to parents of pre-school children. The result of the thesis was realized through questioner examination with 93 respondents. Results show, that parents are mostly affected by their child motivation and after that their own personal experience. Interviews with parents functioned as a complementary method which helped discover parents.

It was noted that for majority of interviewed parents is important, that the activity is fun mostly for their child. Simultaneously, in many cases parents stated that they choose the activity for their child based on their own judgement and experience. Often, they stated that time demandingness and vehicular availability as an important factor.

KEYWORDS

Free time, motivation, pre-school child, parents, movement activities

Obsah

Úvod	8
Teoretická část	9
1 Předškolní dítě a jeho charakteristika	9
1.1 Předškolní dítě a jeho citové vnímání.....	9
1.2 Tělesný vývoj předškolního dítěte.....	10
1.3 Pozornost a paměť předškolního dítěte	10
1.4 Předškolní dítě a jeho zájem	11
1.5 Předškolní dítě a jeho specifika při volnočasových aktivitách.....	11
1.5.1 Předškolní dítě a jeho zvláštnosti související s pohybovou činností.....	11
1.5.2 Předškolní dítě a jeho zvláštnosti související s výtvarnou činností.....	12
1.5.3 Předškolní dítě a jeho zvláštnosti související s hudební činností.....	12
2 Dítě a rodina	13
2.1 Rodina jako první výchovné prostředí dítěte.....	13
2.2 Postoj k rodičovství v České republice.....	13
2.2.1 Rodičovské výchovné styly	15
3 Volný čas a jeho aspekty.....	19
3.1 Volný čas	19
3.1.1 Volný čas a společnost v proměnách historického kontextu.....	19
3.2 Pedagogika volného času.....	21
3.3 Základní pojmy pedagogiky volného času	22
3.3.1 Volný čas jako pojem pedagogiky volného času	22
3.3.2 Výchova ve volném čase	22
3.3.3 Mimoškolní a mimoškolní výchova	22
3.3.4 Pedagog volného času	23
3.3.5 Cíle, podmínky a prostředky výchovy ve volném čase	23
3.3.6 Volnočasová výchova se zaměřením na věk jejích účastníků.....	23
3.4 Zájmové činnosti a jejich kategorizace	24
3.5 Rozdělení zájmových činností dle oblasti zájmu	25
3.6 Zájmové činnosti a jejich organizační formy	26
4 Rodina a její význam pro utváření vztahu k volnému času.....	28
4.1 Rodiče, děti a vnímání volného času	29

4.1.1	Dělení skupin rodičů na základě jejich nahlížení na volný čas	30
4.2	Podpora dětí ze strany rodičů v oblasti volnočasových aktivit	31
5	Pohyb u předškolních dětí.....	33
5.1.1	Pohyb jako potřeba	33
5.2	Sportovní aktivity předškolních dětí.....	33
5.2.1	Pohybová omezení pro předškolní věk.....	34
5.2.2	Raná sportovní specializace a její aspekty	34
5.3	Motivace rodičů ke sportovním aktivitám dítěte	36
	Praktická část.....	37
6	Výzkum	37
6.1	Cíle a úkoly výzkumu	37
6.2	Výzkumné otázky	37
6.3	Charakteristika výzkumného souboru	37
6.4	Výzkumné metody	38
6.5	Realizace výzkumného šetření	38
6.5.1	Dotazníkové šetření	38
6.5.2	Úvodní statistické údaje	39
6.5.3	Údaje výzkumného šetření a jejich zpracování	39
7	Vyhodnocení	41
7.1	Výsledky dotazníkového šetření	41
7.2	Polostrukturovaný rozhovor	62
7.2.1	Charakteristika výzkumného souboru	62
7.2.2	Realizace výzkumného šetření	62
7.2.3	Vyhodnocení polostrukturovaných rozhovorů	71
8	Odpovědi na výzkumné otázky	73
	Seznam použitých informačních zdrojů	79
	Seznam příloh	81

Úvod

Volnočasové aktivity v předškolním věku jsou tématem, které dnes řeší asi většina rodičů. Nejen mateřské školy totiž nabízejí volnočasové aktivity pro děti předškolního věku. Rodiče tak mají na výběr z široké škály nejrozličnějších volnočasových aktivit tzv. kroužků. Kvalita a odbornost vedoucího kroužku či cena a časové rozpětí se mnohdy mohou dost zásadně lišit i přesto, že obě dvě volnočasové aktivity nesou stejný název a nacházejí se ve stejné lokalitě.

Téma pro svou bakalářskou práci jsem si vybrala, protože mne zajímá, jak dnešní rodiče postupují a tento problém výběru volnočasové aktivity řeší. Hlavním cílem této bakalářské práce je zjistit (pomocí dotazníkového šetření a polostrukturovaného rozhovoru), jaké faktory ovlivňují rodiče při výběru volnočasové aktivity pro předškolní děti. Sama jsem se v průběhu posledních tří let nejen na praxích setkala s různými typy kroužků pro předškolní děti. Měla jsem tak možnost nahlédnout hlouběji do daného tématu volnočasových aktivit pro děti ve věku 3-7 let. Na některých volnočasových aktivitách určených pro předškolní děti jsem byla s dětmi osobně přítomna a zastupovala tak roli rodiče. Zároveň jsem se účastnila již několika kroužků, které pořádala vždy daná fakultní mateřská škola v období praxe. Měla jsem tak mnoho možností nahlédnout do dané problematiky hlouběji, a to přímo díky vlastní zkušenosti. Tyto zkušenosti mne přivedly k otázce, jak si dnešní rodiče volnočasové aktivity vybírají.

Teoretická část

1 Předškolní dítě a jeho charakteristika

Na začátku této kapitoly je důležité zmínit, že charakter předškolního dítěte definuje, jak se dítě v tomto období chová, jak se cítí a jaký je jeho tělesný vývoj. Všechny tyto aspekty ovlivňují dítě v jeho jednání a vztahu k volnočasovým aktivitám, proto je důležité je zmínit.

Předškolní období je dle Vágnerové (2000) definováno konkrétním věkem. Předškolním obdobím je tedy myšleno rozhraní od 3 do 6 let, a to samozřejmě přibližně. Nejen fyzický věk dítěte je směrodatný, ale i jeho sociální zralost, jenž je úzce spojena s nástupem do školy. Ohledně věku, ke kterému se nástup do základní školy velice úzce váže, je dobré zmínit, že se sociální zralost může měnit v rozmezí jednoho, či více let. U dítěte a jeho rodiny postupně dochází k uvolňování jejich vzájemného vztahu. Dítě přestává být tolik závislé na rodině a zároveň se začíná více prosazovat ve skupině vrstevníků. Právě o prosazení ve vrstevnické skupině Vágnerová hovoří ve vztahu k aktivitě dítěte, jež se o to zasazuje a jež se v tomto věku také rozvíjí (Vágnerová, 2000). Také Pávková (2002) zmiňuje, že děti si postupně a jednoduché sociální vztahy vytváří na hřištích, kde mnohdy tráví svůj volný čas. Děti se zde při hře a zábavě také učí řešit jedny z prvních meziosobních konfliktů.

1.1 Předškolní dítě a jeho citové vnímání

Co se týče stránky citového vnímání předškolního dítěte, je dítě pod vlivem nejen rodičů, prarodičů, ale i učitelek mateřských škol. Sílí u něj pojem samostatného „já.“ Stále se prohlubuje jeho citový život a utváří se sebecit i sebepoznání. Dítě nejenže intenzivně prožívá křivdu a urážku, ale i pochvalu a uznání (Králová a kol., 2016).

I dle Hájka a kol. (2008) jsou city v životě předškoláka velmi významné. V tomto období převažuje potřeba kladných citů. Objevují se však nové city a těmi jsou stud, plachost, nesmělost, ostych i strach z neznámého, a to hlavně z podnětů jenž souvisejí s fantastickými představami. Zároveň také probíhá rozvoj vyšších citů, zvědavosti, smyslu pro krásu, pro dobro a zlo. Své citové projevy se dítě právě v tomto věkovém období učí ovládat.

Někdy je možné u takto starých dětí zaznamenat nadměrnou ctižádost, již je možné tlumit soutěživostí, anebo obracet pozornost na spolupráci kolektivu dětí. V tomto věku také počíná vývin svědomí a vnímání základních společenských norem. Období tohoto citového přerodu a očekávání je provázáno i danou nervozitou a citovou labilitou. Dítě je schopno nejlépe

se společensky projevovat a některé své názory vyjadřovat nejen slovně, ale i výtvarně, pohybově či hudebně (Králová., a kol., 2016).

1.2 Tělesný vývoj předškolního dítěte

Z pohledu tělesného vývoje roste dítě spíše do výšky, ztrácí se baculatost, která je typickým znakem pro batolecí věk. Činnost orgánů se zdokonaluje a rozvíjí se svalstvo, probíhá osifikace kostry. Kostí jsou v tomto věku pružné a při nevhodně zvolené zátěži hrozí nebezpečí ortopedické poruchy. Dítě rádo také vykonává drobné pracovní povinnosti a zdokonaluje své schopnosti v sebeobsluze (např. při obouvání, hygieně či oblékání). Z rozumového hlediska rozvoje dochází k pokroku v procesech paměťových a poznávacích. Nepřesné a obtížné je vnímání času a prostoru (včera, dnes, zítra, za týden, za rok, odhad vzdálenosti, či věku osoby) (Hájek a kol. 2008).

1.3 Pozornost a paměť předškolního dítěte

Pozornost dětí v tomto věku můžeme popsat jako doposud nestálou, krátkodobou a převážně neúmyslnou. Je nutno ji poutat zajímavými hračkami, podněty, obrázky, vyprávěním apod. Je potřebné činnosti častěji střídat. Myšlení má dítě předškolního věku konkrétní, obrazné a myslí v představách. Proto prohlubování představivosti u dětí souvisí přímo s myšlením a jeho rozvojem. V tomto období dochází k velkému pokroku v rozvíjení řeči. Slovní zásoba se rozšiřuje, dochází ke zlepšení schopností souvislého vyjadřování. Rozvíjí se i gramatická správnost řeči a výslovnosti. Oblast volního jednání se zdokonaluje skrze schopnost stanovit si určitý cíl jednání (spíše cíle bližší). Postupem času se zlepšuje sebeovládání, které souvisí i s počátky úmyslného zapamatování, záměrné pozornosti a s větší disciplinovaností. Z hlediska sociálního vývoje dítě potřebuje společenský kontakt, a to zejména s vrstevníky. Pro mnohé děti toto období značí první setkání s výchovnou institucí – mateřskou školou – a s první formální autoritou – učitelkou. Většina dětí je schopna tyto nároky zvládnout dobře, pokud je postoj školy i rodiny citlivý a obě instituce spolupracují (Hájek a kol., 2008).

Paměť u dítěte ve věku 3-6 let je obrazná, převažuje spontánní, neúmyslné zapamatování, paměť je převážně mechanická. Avšak náznaky úmyslného zapamatování a logické paměti se již objevují. Kapacita paměti se spolu s její trvalostí zvětšuje. Pokud je dítě zaujato něčím, co působí na jeho city, je schopno si přesně zapamatovat i rozsáhlé celky. (Hájek a kol., 2008).

1.4 Předškolní dítě a jeho zájem

Dalším charakteristickým znakem dítěte v tomto věku je jeho prohlubující se zájem o základní umělecké činnosti v návaznosti na utváření mnohých schopností uměleckého charakteru. Vše výše zmíněné dítěti přináší nové dovednosti a poznatky. Prohloubením zážitku u takto starých dětí dochází, k propojení esteticko-výchovných činností skrze senzomotorické společenské či intelektuální hry. U děvčat jde mnohdy o domácí práce, u chlapců je naopak znatelná inspirace z oblasti techniky (Králová a kol., 2016).

1.5 Předškolní dítě a jeho specifika při volnočasových aktivitách

V této kapitole je dítě předškolního věku charakterizováno ve vztahu k jednotlivým volnočasovým aktivitám s daným zaměřením.

1.5.1 Předškolní dítě a jeho zvláštnosti související s pohybovou činností

V raném období dětství je tělesná stránka a pohybová aktivita součástí rozvoje mentálních funkcí a učení (Bierley a kol., 1997 in Dvořáková, 2007). Pozitivní vliv na dítě má skutečnost, že je mu poskytnut dostatek prostoru k samovolnému pohybu, a to i přestože se děti v tomto věku mohou věnovat i organizované tělovýchově. Pohyb a jeho dvě složky, kterými jsou pestrost a mnohostrannost, jsou klíčovými aspekty pohybu samotného. Poznatky odborníků v souvislosti s tímto tématem svědčí proti předčasné specializaci (Hájek a kol., 2008). Dále a podrobněji se tomuto tématu věnuji v samostatné kapitole – *Raná sportovní specializace a její aspekty* (5.2.2).

V období od tří do šesti let se zdokonaluje a kultivuje celkový tělesný pohyb dítěte, například poskoky, běh či chůze. Kvalita těchto pohybů se může velice přibližovat pohybovým projevům dospělých lidí (Králová a kol., 2016). Jelikož předškolní dítě má zapotřebí se hýbat, tuto potřebu pohybu uspokojuje nejčastěji při hrách (Hájek a kol., 2008). Při senzomotorických hrách jsou zpočátku pohyby nejisté a zapojují se do nich celé svalové skupiny. Ty se pak zdokonalují či zpřesňují častým opakováním (Králová a kol., 2016). Dále se také zdokonaluje svalová koordinace. Zlepšující se koordinace svalů umožňuje realizaci organizované tělovýchovy. Znamená to totiž, že dítě je již schopno zvládnout těžší a náročnější úkony. Může jimi být například jízda na kole či hra s míčem a jiné. Avšak i přes velkou potřebu pohybu, jak bylo již zmíněno, je dítě snadno unavitelné, proto je do režimu dne důležité zařazovat odpočinek, a to někdy i proti přání dětí (Hájek a kol., 2008).

1.5.2 Předškolní dítě a jeho zvláštnosti související s výtvarnou činností

Hry tvořivého charakteru jsou pro předškolní děti významné, záleží ale na tom, zda jsou motivovány se zřetelem k mentální úrovni dětí. Pakliže ano, přínosem těchto her tvořivého charakteru není jen rozvoj schopností v různých uměleckých oborech, nýbrž i eticky morální hodnoty, jež dotvářejí osobnost dítěte (Králová a kol., 2016). Vágnerová v souvislosti s předškolním obdobím tvrdí, že harmonizující charakter má v tomto období fantazie, jež je nezbytná pro citovou a rozumovou rovnováhu dítěte (Vágnerová, 2000). Oblast výtvarných činností je úzce spojena s rozvojem jemné motoriky. Zaměříme-li se na koordinaci ruky u předškolního dítěte dle Hájka a kol. (2008), dochází k velkému posunu, a to hlavně díky drobným svalům ruky a jejich vývoji. Dítě si v tomto období rádo maluje, kreslí, modeluje a obecně se rádo věnuje všem rukodělným činnostem (Hájek a kol., 2008). Zaměříme-li se tedy přímo na dětskou kresbu, dle Piageta (1970) kresba dítěti poskytuje možnost zobrazení reality tak, jak ji dítě chápe (Piaget, 1970 in Vágnerová 2000). Své kresby dítě většinou pojmenovává až po jejich dokončení, a to, většinou dle určitého výrazného znaku, jenž je typický pro daný objekt (Piaget a kol., 1966 in Vágnerová, 2000). Vzhledem k období předškolního věku je zajímavou informací, kterou uvádí Hájek a kol. (2008), je, že schopnost dítěte rozeznat barvy se objevuje spíše až ke konci předškolního období (Hájek a kol, 2008).

1.5.3 Předškolní dítě a jeho zvláštnosti související s hudební činností

V oblasti hudební výchovy se vnímání předškolního dítěte zlepšuje a dítě je schopno ke konci období rozlišit výšku tónů a různý rytmus (Hájek a kol., 2008). Do věku šesti let dítěte vzrůstá kvalita diferenciacních sluchových schopností pro intenzitu, výšku, délku zvuků. V předškolním období mají klíčovou roli výchovné projekty tvořené prostřednictvím propojení hudebních činností nejen s ostatními uměleckými činnostmi, ale i s mimouměleckými činnostmi. Pěvecká činnost se uskutečňuje v rytimizaci a melodizaci slovních spojení, slov a říkadel. V tomto věku má pěvecká činnost charakter přímé nápodoby, jež se uskutečňuje v kontaktu dítěte s dospělým (Králová a kol., 2016).

V souvislosti s touto kapitolou je dobré zmínit, že již v předškolním věku je pro dítě přínosné, všímá-li si jeho rodič, jaké činnosti jeho dítě baví a jaké naopak ne. Rodič tak může snáze předejít nevhodně zvoleným volnočasovým aktivitám (tzn. kroužkům), nebo volit kroužky takového charakteru, aby rozvíjely dítě v jiných oblastech než těch, kterým se dítě věnuje většinu volného času.

2 Dítě a rodina

Tato kapitola přibližuje, jaký vliv na dítě předškolního věku má jeho první výchovné prostředí, tedy rodina. Pozornost je věnována rodině, rodičovství v České republice, a rodičovským přístupům. Všechny tyto výše zmíněné jevy mají vliv na dítě i v oblasti volného času a výběru volnočasových aktivit.

2.1 Rodina jako první výchovné prostředí dítěte

„Prakticky ve všech společnostech můžeme identifikovat tzv. nukleární rodinu (jak se nazývá v sociologii a antropologii), tedy dva dospělé, kteří žijí ve společné domácnosti s vlastními, nebo adoptovanými dětmi.“ (Giddens, 2013 s. 309).

Ve společnosti je pro dítě nejpřirozenější skupinou jeho rodina, která je zároveň jeho prvním výchovným prostředím. Výběr aktivit dítěte samotného je dán ve vysoké míře nejen množstvím volného času, ale i osobnostními předpoklady dítěte, stejně jako rodinnými hodnotami. Dále se také volnočasové aktivity dítěte odvíjí od finanční situace rodiny a v neposlední řadě také od toho, jaké představy mají rodiče o náplni volného času jejich dítěte. Mnohdy rodiče pak do svých dětí promítají své nenaplněné přání jako důsledek jejich vlastní ctižádosti. Přístup jako tento sice může dítě dovést k vyššímu výkonu, ale mnohdy naopak způsobí u dítěte pocit méněcennosti (Hofbauer, 2004).

2.2 Postoj k rodičovství v České republice

V období po druhé světové válce se Česká republika začala odlišovat, a to výrazně, od evropských demokratických zemí. Pro Českou republiku obdobně jako pro státy spadající do socialistického bloku byl příznačný nízký věk sňatku a po vstupu do manželství zpravidla následovalo v krátké době narození potomků (obvykle dvou). Urychlení či vynucení u významné části sňatků souviselo s těhotenstvím partnerky. Zároveň se rozvod stal obecně přijatelným řešením manželských sporů. Ke změně v reprodukčním jednání došlo po pádu komunistického režimu. Nové ekonomické podmínky, respektive generace v nich dorůstající, začaly oddalovat, nebo odmítat, vstup do manželství a rození potomků. Roste tak výrazným způsobem i podíl dětí, které přicházejí na svět neprovdaným matkám. Ačkoliv se k uzavření manželství odhodlává stále méně jedinců, rozvodovost stále stoupá. Jednotný pohled na to, co změny způsobuje mezi odborníky není, a tudíž ani nevíme, jak se situace bude dále vyvíjet. První směr pokládá za klíčový důvod soudobého vývoje změnu v hodnotách nejmladší generace. Dle této teorie bude v budoucnu docházet k uskutečňování odkladu sňatků i porodů.

Jako hlavního představitel této teorie je uváděn Rabušič (1996 a 1997), dle jehož názoru jsou změny přičiněny nárustem důrazu na svobodu a autonomii. Zároveň Rabušič (1996) upozorňuje na vzrůstající rovnost příležitostí žen a mužů. Na základě dat z European Value Study z roku 1999 Rabušič zjistil, že mladá generace v porovnání se staršími generacemi zaujímá přístup liberálnější nejen k manželství, ale i k rodičovství. Mladší generace méně často zastávají názor, že děti mají vyrůstat v manželství a úplné rodině, zároveň je mladší generace tolerantnější k soužití nesezdanému a zároveň i k rozvodu. Dle tohoto výzkumu mladá generace také vykazuje slabší podporu klasické identifikace žen s rodinou a mateřstvím (Klímová Chaloupková a Šalamounová, 2004).

Klímová Chaloupková a Šalamounová (2004) zmiňuje, že je tato proměna demografického chování dohledatelná pod názvem – *druhý demografický přechod*. Státy, v nichž se vyskytoval tento nový trend a zároveň byly jako první popsány, jsou Švédsko a Dánsko. Na konci 60. let se zde začaly objevovat nové modely rodinného chování, a postupem času se odtud šířily i do dalších zemí. První fáze – partnerka a její partner oddalují narození dítěte, nicméně věk vstupu do manželství zůstává nízký. Postupem času se stalo, že bezdětná manželství začala nahrazovat soužití nesezdaná a bezdětná. Manželství začalo ztrácet v některých společnostech na významu, a to i po narození potomků. Onen *druhý demografický přechod* neznačí jen změnu v načasování vstupu do manželství, ale změnu i v založení rodiny jako takové, stejně jako celkový pokles plodnosti. Průběh takto popsaného vývoje se může lišit napříč zeměmi, avšak zároveň některé jeho fáze nenastanou v některých populacích vůbec. Ve třech hlavních okruzích, jež Van De Kaa v roce 1994 vymezil, došlo k významným změnám v posledních desetiletích, jež působí na reprodukční chování populací. Spadají sem procesy strukturální, kulturní a technologické. Mezi první řadíme sociální a ekonomické změny to znamená hlavně vývoj vzdělanosti (zejména mezi ženami). Klíčovou souvislostí je i emancipace žen a jejich ekonomická nezávislost. (Klímová Chaloupková a Šalamounová, 2004).

Teorii (druhého demografického přechodu) nepřijímají však jednotně ani badatelé v západní Evropě. Jedním z kritiků této teorie je např. Cliquet. Dle něj současné chování není projevem výrazného zlomu ve vzorcích reprodukčního chování, ale pozvolna navazuje na stav před 2. sv. válkou. Naopak období poválečného babyboomu bylo dle něj z pohledu demografického chování výjimečné. (Klímová Chaloupková a Šalamounová, 2004). Jiná skupina autorů se domnívá, že další skupiny skládající se z demografů a sociologů, jak zmiňuje Kuchařová a Petrová (1997), za současnými změnami stojí zhoršení ekonomických podmínek,

a to konkrétně u mladých rodin. Jak zmiňuje Rychtaříková (1966) hlavní rozdíl mezi vyspělými zeměmi a Českou republikou je v rychlosti dění změn. (Klímová Chaloupková a Šalamounová, 2004).

Rychtaříková (1996), připouští že se podmínky pro založení rodiny fakticky zhoršily. Na druhé straně však jiné studie neprokázaly, že se, na rozdíl od předchozích období, podmínky mladých generací a úroveň jejich rodinného života zřetelně zhoršovaly. Z toho vyplývá že není možné vysvětlovat proměny demografického chování tíživou situací v ekonomické sféře. Výzkum zaměřený jen na mladé respondenty do 35 let dokládá fakt, že si mladí lidé ekonomickou stránku osamostatnění a založení vlastní rodiny uvědomují (Fialová a kol., 2000). Toto šetření a jeho výsledky nenaznačují, že by rodina či manželství ztrácela v pohledu mladé generace svou cenu. Součástí životních plánů mladých lidí stále zůstává manželství a založení rodiny. Mnoho z nich zároveň dává přednost tradičnímu modelu dvoudětné rodiny. Od svých rodičů a jejich generace se odlišují především odkladem realizací plánů do vyššího věku, obvykle po předešlém soužití s partnerem bez oddacího listu. Ony závěry vzbuzují dojem, že na současném vývoji se podepisují oba faktory (změna ekonomických podmínek a změna hodnotové orientace). V české literatuře tento názor zastává například Kučera (Klímová Chaloupková a Šalamounová, 2004). Současné trendy v pojetí rodiny spolu s vyšším věkem rodičovství do značné míry mohou ovlivňovat přístup rodiny k volnému času, resp. výběru volnočasových aktivit. Neopomenutelným faktorem je též úplnost rodiny. Vliv také má, pokud rodina není úplná. (Klímová Chaloupková a Šalamounová, 2004).

2.2.1 Rodičovské výchovné styly

Základní třístupňový model rodičovských výchovných stylů vytvořila Diana Baumrind (1967), jež byla zároveň průkopnicí tohoto konceptu. Později byl výzkumníky tento model modifikován ze třístupňového na čtyřstupňový. Výzkum Diany Baumrind vycházel ze základní dvojice bipolárních prvků, které generovaly následně formy rodičovského stylu. Byla to: zodpovědnost versus nezodpovědnost a náročnost versus nenáročnost (Sekot, 2019).

Tato typologie vymezuje normální a běžné alternativy rodičovství, nikoli jejich deviantní formy. Čtyřmi výchovnými přístupy jsou: autoritářský, autoritativní, liberální a lhostejný. V řadě případů tyto kategorie nejsou ostře ohraničené nebo se překrývají. Nejvýznamnějším znakem výchovy správného a pozitivně zaměřeného rodičovského přístupu, je budování a udržování pozitivního vztahu mezi rodičem a dítětem a upevňování přirozené a zdravé rodičovské autority. Je důležité připomenout, že při utváření rodičovských

výchovných stylů mnohdy klíčovou roli sehrává temperament a zdravotní stav dítěte, a především pak kulturní úroveň rodičů. Rodič, jenž svému dítěti poskytuje přiměřenou péči, vede jej ke správnému stravování, klade tak důraz na význam osobní zodpovědnosti za zdraví a zároveň dítěti umožňuje akurátní míru rozhodování a nezávislosti, čímž vytváří dobré předpoklady pro utváření celoživotně zakotvených sociálních kompetencí a aktivního přístupu i v oblasti volného času (Berger a Kathleen, 2011 in Sekot, 2019).

Autoritářský přístup

Jak již napovídá název tohoto výchovného přístupu, jde o přístup velice striktně orientovaný. Důraz je kladen na disciplínu a bezvýhradnou poslušnost. Mnohdy k docílení dopomáhají tresty. Rodiče vyznávající autoritářský přístup, upřednostňují před snahou, aby si děti osvojily disciplínu vnitřně, tresty. Tímto způsobem dochází u dětí k trvalému prohloubení pocitu viny a také k nedostatku zdravého sebevědomí. Rodiče nezastávají názor, že by se dětem mělo naslouchat a obecně vnímat starosti dětí. Na děti by se mělo naopak dohlížet. Postupně jak dochází k formování vztahu dítěte k jeho rodičům, dochází zároveň k formování citového života dítěte. Dítě se pochopitelně trestu bojí, a tak může dojít k tvorbě ochranných mechanismů. Dítě tak může začít v důsledku strachu z trestu svým rodičům lhát. Pro děti je tento výchovný styl velice omezující, děti vychovávané tímto způsobem mnohdy trpí depresemi, sebeobviňováním a slepou poslušností (Stassen a kol., 2011, in Sekot, 2019).

Zastánci tohoto výchovného přístupu zastávají postoj, že tvrdá výchova uvnitř rodiny má pozitivní vliv na dítě a jeho budoucí život v oblasti přizpůsobení se a socializace. Konkrétně tedy, že pokud je dítě vychováváno striktně a přísně, v budoucnu nebude mít s náročnými vztahy a případnými těžkými životními podmínkami problém. Z hlediska sportovní motivace je pro tuto kategorii výchovného stylu typický důraz na preferenci i adoraci vrcholového sportu. Mnohdy však se tak děje bez ohledu na zájem, talent či předpoklad dítěte. Toto všechno většinou doprovází ještě velké očekávání budoucích sociálně ekonomických benefitů (Sekot, 2019).

Autoritativní přístup

Autoritativní přístup usiluje o vytvoření pozitivního vztahu na poli rodič a dítě. Přítomna jsou však zásadní pravidla a nepřekročitelné zásady, jež jsou jedním ze znaků tohoto přístupu. Zdůrazňováno je utváření pozitivních hodnot a aktivního přístupu k životu. Rodiče zdůrazňují nezbytnost respektu k řádu a pravidlům, nicméně berou v úvahu i vnitřní život dítěte a svou rodičovskou autoritu zakládají na budování respektu, jenž je směřován na pocity dítěte. Dítěti rodič naslouchá. Snaha rodiče je předcházení výchovným problémům jako takovým. Pokud

je rodič důsledný, náročný a zároveň vnímá hodnoty dětského světa, výsledkem je postupné vytváření prospěšné formy kultivování dítěte. Dítě tak má v budoucím životě větší šanci na to být úspěšné, dobře přijímané svým okolím. Zároveň se dítě učí být velkorysým a stát se nezávislým jedincem, jenž je schopný přiměřeně určovat a spoluutvářet svou životní dráhu (Stassen a kol., 2011, in Sekot, 2019).

Sekot (2019) tvrdí, že tento výchovný styl, jenž je charakteristický svým aktivním přístupem k výzvám života, ústí v optimální cestu výchovy. Údajně vychovává zodpovědné dospělé jedince, kteří jsou schopni vyjadřovat své názory. Ve vztahu motivace dává dobrý a pevný základ pro přirozeně se utvářející motivaci ke sportovně pohybovým aktivitám.

Liberální přístup

Pro shovívavý, nepřikazující rodičovský styl je charakteristický nízký práh očekávání ohledně dětského chování či ambicí a uspokojování základních životních potřeb dítěte. Liberální přístup je v souladu se zásadou: „dětí jsou prostě děti, dopřejme jim volnost.“ Znamená to tedy, že v tomto výchovném přístupu rodiče nelpí na respektu k rodinnému životu a pravidlům žádoucího chování. Neznamená to, že by pravidla nebyla přítomna, ba naopak pravidla jsou součástí liberálního přístupu a mnohdy jsou dokonce přísná. Ne vždy jsou však dětmi respektována, zároveň nejsou vždy důsledně vynucována ze strany rodiče, což způsobuje, že k vynucení pravidel dochází až tehdy, zajde-li dítě do krajní meze; až pak se začne v očích rodiče jednat o závažný problém. Rodiče jsou shovívaví a mnohdy se staví do role kamaráda svého dítěte. Silnou podporu dítě pociťuje ze strany rodičů, a to v podobě svěřování se se svými problémy a potřebami. Rodič tedy nemá problém dítěti naslouchat. S čím ale naopak mnohdy rodiče problémy mají, je ovlivnit nepřiměřenou dětskou tužbu nebo třeba neakceptovatelné chování, což systematicky nevede dítě k vnitřně uvědomělému správnému chování. V dítěti je pak tímto způsobem nenaučí vnímat požadavky přípravy na budoucí povolání. Zároveň také zprostředkovává dítěti nezodpovědný (a ne úplně aktivní) přístup k životu (Maccoby a Martin, 1983 in Sekot, 2019).

Sekot (2019) tvrdí, že role, jež ve své výchově rodiče uplatňují, směřuje ke kamarádství či přátelství. Chybí zde životně důležitá funkce přirozené autority. Tímto způsobem se rodiče spíše vzdalují skutečnosti, kterou je odpovědnost za výchovu dítěte, v rovině sportovní motivace přenáší motivaci dítěte ke sportu na jiné aktéry, jež jsou sociálně významní, například na školu, vrstevníky, či sportovní organizace.

Lhostejný přístup

Absence zájmu o potřeby dítěte je jedním ze znaků lhostejného přístupu. Neuskutečňuje se zde vštěpování základních pozitivních životních hodnot. Dále chybí zájem o profesní přípravu a vzdělání. Nezájem ze strany rodičů je přítomen i v oblasti školních povinností dítěte. Většinou není brán zřetel na zásady zdravých stravovacích zvyklostí a aktivního životního stylu. Rodiče nepovažují za potřebné být informováni, s kým a kde dítě tráví svůj volný čas. Dítěti se nedostává úměrných rad, podnětů, impulzů, jež by vedly k vytvoření smysluplného a zodpovědného života v dospělosti. Rodičovský zájem a jeho nedostatek sahá mnohdy až do oblastí výživy či hygieny. Konkrétně hygienické návyky mohou být ze strany rodičů špatně předávány dětem. Potřeba všestranného rozvoje je poznamenána povrchností výchovy, jež se dotýká i tělesného rozvoje. Možná sportovní motivace zůstává v tomto případě na vrstevnících či na působení „ulice.“ Lze tedy jen stěží očekávat u lhostejného přístupu rodičů pozitivní přístup dítěte ke sportu (Sekot, 2019).

Výše charakterizované rodičovské výchovné styly se mohou výrazně projevat v mnoha oblastech výchovy. Jak již bylo zmíněno, rodiče mají vliv nejen na uspokojování dětských potřeb a tužeb, ale i na rozvoj vztahu mezi nimi a dítětem. V neposlední řadě rodiče své děti připravují skrze svou výchovu na jejich budoucí život. Je tedy zřejmé, že také v oblasti vytváření vztahu k volnému času, a konkrétně tedy i vytváření vztahu k volnočasovým aktivitám, je klíčový právě výchovný styl rodičů.

3 Volný čas a jeho aspekty

3.1 Volný čas

„Volný čas je částí lidského života mimo čas pracovní (návštěva školy a pracovní proces) a tzv. čas vázaný, který zahrnuje biofyzilogické potřeby člověka (spánek, jídlo, osobní hygienu), chod rodiny, provoz domácnosti, péči o děti, dojíždění za prací a další nutné mimopracovní povinnosti.“ (Hájek a kol., 2008, s. 10).

Také definice dle Hofbauera (2004) vysvětluje, že volným časem je myšlen čas, ve kterém jedinec nevykává povinnosti, které plynou z jeho sociálních rolí. Nutno dodat, že volný čas lze definovat jako čas, který jedinci zbyde po splnění pracovních i nepracovních povinností. Přesněji a konkrétněji lze ale charakterizovat volný čas jako činnost, jejíž součástí se jedinec stává na základě svého svobodného rozhodnutí a která má svůj přínos pro jedince v podobě zážitků a uspokojení. Knotová (2011) také definuje volný čas v souvislosti svobodného rozhodnutí a osvobození se od povinností určitého druhu. Na druhou stranu však podotýká, že volný čas podléhá závazkům, jež plynou z členství například v organizaci či spolku.

V návaznosti tématu této práce je dobré zmínit v souvislosti volného času také děti. Ve své publikaci se vyjadřuje Hájek a kol (2008) – tvrdí, že u nižších věkových kategorií jedinců je volba trávení volného času pouze relativní. Závisí totiž do značné míry na vůli rodičů, případně na vlivu školy a dalších subjektů. Např. neúplně dobrovolná účast na různorodých zájmových činnostech pořádaných školou, jinou institucí či organizací, již je dítě součástí. Dalším autorem, jenž se vyjadřuje k trávení volného času předškolních dětí, je Zusková (2000), dle které děti předškolního věku jeví největší zájem o aktivity, které mohou sdílet s rodiči. Zároveň však zmiňuje, že děti v tomto období jsou rády i za aktivity, u kterých na ně rodič jen dohlíží. Z toho plyne, že předškolní dítě je v oblasti volného času velice závislé na rodičích. Sekot (2019).

3.1.1 Volný čas a společnost v proměnách historického kontextu

Volnočasové aktivity jsou dnes častou náplní volného času předškolních dětí, je proto důležité pochopit souvislosti a význam pojmu volný čas v historickém kontextu. Jaký byl význam volného času v minulosti napomáhá pochopit, jaký je význam volného času v dnešních dnech. V následující kapitole jsou popsány důležité mezníky volného času a jeho historický vývoj.

Pávková (2002) zmiňuje problematiku nedostatku pramenů v kontextu volného času dětí a jeho vývoje v minulosti; o takzvaných dětech v časném věku se dále zmiňuje takto:

„Jisté je, že od časného věku byly zapojeny do tvrdého zápasu rodiny o přežití. Ovšem z analogií lze např. usuzovat, že i tehdy měly děti své hry...“ (Pávková, 2002, s. 19).

Lidstvo v průběhu každé etapy svého vývoje disponovalo volným časem. Ne však volným časem tak, jak ho známe dnes. Pokud se však zaměříme na hodnocení, rozsah a význam volného času, vše toto se proměňovalo v závislosti na změnách materiálního charakteru a sociokulturních podmínkách života (Knotová, 2011). Na změnách životních podmínek závisel i biologický rytmus života lidí, jenž se také proměňoval. Pro jedince či skupiny to znamenalo střídání aktivity a následného oddechu. Nadále se toto střídání profilovalo do koloběhu, jenž se časem vyprofiloval do střídání času práce a času volna. (Kučerová, 1994 in Knotová, 2011). Jedny z prvních pramenů, jenž dokládají existenci volného času zmiňuje Knotová (2011) ve spojitosti s obdobím antiky. Existují prameny, které dokládají Aristotelovo promýšlení a vymezování pojmu volný čas. Jeho koncepce volného času přisuzuje větší důležitost rozvoji intelektuálních činností před fyzickou prací.

„Volný čas chápe (Aristoteles) jako čas k přemýšlení, příležitost k diskusím s přáteli, k četbě poezie, poslouchání hudby.“ (Knotová, 2011, s. 34 a 35).

Další významné období, jež ovlivnilo pojetí volného času, byl středověk. V období středověku měla dominantní vliv církev. Převládající katolicismus zastával zdrženlivý vztah k životu. Vysokou hodnotu v této době měla modlitba, která vyplňovala čas „nicnedělání“. V křesťanství je na volný čas pohlíženo jako na prostor, který slouží k odpočinku a ke zbožnému rozjímání po vykonané práci, jak uvádí Filipcová (1970). Žití je v této době (středověku) tedy úplně podrobeno kontrastu práce a volného času (Knotová 2011).

Opačný pohled a změna v pojetí volného času, práce, ale i života jako takového nastala v 16. století, v období renesance. Protestantská církev, luteráni i kalvinisté, naopak vyzdvihovali práci a její význam a zahálením opovrhovali. Je tedy zřejmé, že pohled na volný čas, tedy na nicnedělání byl oproti středověku opačný, tj. negativní. Na volný čas bylo v období renesance nahlíženo jako na nežádoucí jev. V tomto období je totiž práce dominantou života, nečinnost je odmítána a zavrhována. Naopak pracovitost, píle a skromnost jsou hlavními přednostmi a ctnostmi této doby (Knotová 2011).

V období průmyslové revoluce nastává nejen další proměna vývoje volného času, ale klíčová přeměna celé společnosti. Kvůli dopadu průmyslové revoluce dochází

k transformaci hodnoty práce a volného času. Dospělo se k jasnému oddělení pracovního času a volna. Do času práce spadá výkon práce a čas volna můžeme definovat jako čas, během něhož práce být vykonávána nemusí. Volný čas tak nabyl nového významu a to tak, že rozdělením práce a volna lidé nabyli prostor, který měli pouze pro sebe i svoji rodinu (Knotová, 2011).

Během 19. a zejména 20. století, jak zmiňuje Pávková (20002), se pojetí volného času změnilo na klíčový aspekt každého lidského života. Zprvu tomu bylo u vyšších vrstev ve městech. Pokud se zmíníme o dětech, lidé si v této době začali uvědomovat důležitost starání se o ně právě i v čase po vyučování. Pokud se totiž o děti nikdo nestará, vyrůstají z nich dle *Rukověti školství obecného* z roku 1892, jenž Pávková (2002) zmiňuje, „malí nezbedové.“

Pro nynější společnost se postupem času zažilo označení postmoderní společnost. Věda, a technika proniká do mnoha oblastí lidského života. Jejimi znaky jsou věda, technika a jejich průnik do mnoha oblastí. Tento průnik způsobuje akceleraci ekonomiky, avšak zároveň je jedním z faktorů, jenž ovlivňuje existenci a funkci sociálních institucí a životní způsob lidí. Znakem dnešní společnosti je také deregulace, která se podílí na vzniku „individualizované společnosti“ (termín užívaný Baumanem). Nejvyšší hodnotou v současné společnosti se stala svoboda individua (Knotová, 2011).

3.2 Pedagogika volného času

Vznik pedagogiky volného času se váže k období 60. let 20. století. V tomto období se u nás začaly znovu uskutečňovat výzkumy týkající se společnosti. Konkrétně se tyto výzkumy týkaly volného času a jeho příslušníků. Pedagogika volného času tak byla v souvislosti s prvními výzkumnými pracemi prezentována jako nová disciplína sociologie (Hofbauer, 2004). Pedagogika volného času je jednou z pedagogických disciplín, jež soustřeďuje svůj zájem na výchovu ve volném čase. Její součástí jsou cíle a prostředky výchovy ve volném čase. Pedagogika volného času se zajímá o rozvojové možnosti osobnosti člověka v různých věkových obdobích. Od dětí, přes mládež, dospělé jedince v produktivním věku až po seniory (Pávková, 2014). V kontextu tématu této bakalářské práce mne zajímá pedagogika volného času nejmenších dětí. Je vhodné pro upřesnění zmínit, že v literatuře, týkající se volnočasových aktivit předškolních dětí, je možné setkat se s dvěma podobnými pojmy.

Nejen s pojmem *pedagogika volného času*, ale také s pojmem *výchova mimo vyučování*. *Pedagogika volného času a výchova mimo vyučování* jsou dle Pávkové (2002) dva odlišné pojmy, konkrétně je definovala takto:

„Kromě pojmu výchova mimo vyučování se často používá termínu pedagogika volného času. Oba pojmy nejsou synonyma, mají však k sobě velmi blízko. V prvním případě se jedná o označení jedné z oblastí výchovy, v druhém případě o vědní obor, který se zabývá teoretickými i praktickými aspekty výchovy ve volném čase.“ (Pávková 2002, s. 38).

3.3 Základní pojmy pedagogiky volného času

3.3.1 Volný čas jako pojem pedagogiky volného času

Jelikož pojem volný čas byl definován výše v kapitole *Volný čas a jeho aspekty (3)*, bude se tato podkapitola věnovat volnému času dětí. Jak tvrdí Hájek a kol. (2008), volný čas dětí je specifický svým obsahem, rozsahem, mírou samostatnosti a nezávislosti. Podstatu volného času definuje (Hájek a kol., 2008, s. 66) takto:

„Podstatou je utváření, rozvíjení a kultivování schopností, dovedností, motivace a kompetencí pro hodnotné využívání volného času.“

Pávková (2014) zmiňuje, že klíčovou součástí volného času jsou zájmové činnosti jako koníčky či hobby. K volnému času dětí se vyjadřuje také Sekot (2019), upozorňuje na rodinu a rodiče jako na největší iniciátory rozvíjení volnočasových aktivit dětí.

3.3.2 Výchova ve volném čase

Volnočasová výchova má své zvláštnosti, ale přesto zachovává základní znaky výchovného procesu, a to hlavně záměrnost a cílevědomost. Současně však musí být výchovné působení ve volném čase citlivé a nenásilné. Mimo to je nutné nalézt vhodné způsoby, jak jedince k činnosti motivovat. Nárok nepřikazovat, nenutit, ale účinně motivovat činí práci volnočasového pedagoga velmi náročnou zároveň však také zajímavou. (Pávková 2014).

3.3.3 Mimotřídní a mimoškolní výchova

Mimotřídní a mimoškolní výchova se jako pojem vyskytuje spíše ve starší literatuře (Pávková, 2014). Někteří autoři se vůči pojmu mimotřídní výchova vymezují, nicméně vystihuje dobře vše, co souvisí s výchovou dětí v období docházky do základní a střední školy po skončeném vyučování (Hájek a kol., 2008). Mimotřídní výchova zařazuje činnosti školy

mimo školní vyučování – jsou jimi např. výlety, sportovní soutěže, či besídky. Výchovu mimoškolní uskutečňují jiní činitelé nežli škola, např. občanská sdružení či střediska volného času. V určitých případech lze tyto dvě oblasti jen stěží odlišit, proto se v současnosti používá termín výchova mimo vyučování (Pávková 2014).

3.3.4 Pedagog volného času

Pedagog volného času nachází své uplatnění ve střediscích volného času (např. domy dětí a mládeže). Může však najít své uplatnění i v různorodých neškolských zařízeních (Pávková, 2014). Dalším charakteristickým rysem volnočasového pedagoga je, že v průběhu svého výchovného působení na dítě stanovuje přiměřené cíle a prostředky a hodnotí výsledky svého snažení (Hájek a kol., 2008).

3.3.5 Cíle, podmínky a prostředky výchovy ve volném čase

Jak bylo již výše zmíněno, cíle stanovuje pedagog. Pávková (2014) tvrdí, že již dopředu pedagog uvažuje, čeho chce u vychovávaných jedinců dosáhnout. Základním znakem výchovy je cílevědomost. Nutná je znalost podmínek výchovného procesu pro stanovení akurátních cílů. Dle cílů a s ohledem k podmínkám, pedagog volí vhodné pedagogické prostředky. Výchovné cíle lze stanovit dle různých hledisek, např. dle věku, druhu výchovné instituce, druhu činnosti či dle toho, na kterou složku osobnosti se zaměřujeme. Obecným cílem volnočasové výchovy je to, aby se jedinec naučil hospodařit s volným časem, využíval jej rozumně a oceňoval jej jako důležitou hodnotu života. Dílčí cíle výchovy ve volném čase jsou: naučit vychovávané jedince odpočívat efektivně; dokázat si zvolit účinné formy rekreace; podporovat a rozvíjet aktivní zájmy; rozvíjet a objevovat specifické schopnosti; kultivovat a uspokojovat potřeby; naučit jedince vhodně využívat možných materiálních prostředků pro volný čas a jeho trávení; vést k celoživotnímu vzdělávání (Pávková, 2014).

3.3.6 Volnočasová výchova se zaměřením na věk jejích účastníků

Jedním ze specifíků profese pedagoga volného času či vychovatele je fakt, že mohou pracovat s jedinci různých věkových kategorií. Především je to dáno typem zařízení či subjektu, v němž pedagog pracuje. Předškolním dětem, žákům základních škol, žákům středních škol, studentům vyšších odborných škol i dalším dospělým osobám včetně seniorů nabízejí volnočasové aktivity střediska volného času. Stejně důležitá je pro pedagogy znalost základních zákonitostí duševního vývoje v různých věkových kategoriích. Poznatky o vývoji poznávacích procesů, paměti, emocích, vůli, pozornosti, motivace, schopností, rysů osobnosti apod. jsou opět nezbytné pro stanovení přiměřených nároků na jedince různého věku. Zejména je důležité

uvážít míru samostatnosti dítěte či jeho vázanost na rodinu, potřebu být mezi vrstevníky, schopnost navazovat přátelské vztahy, respektovat vývojové změny ve vztahu k autoritám, ve vztazích mezi pohlavími i ve vztahu ke společenskému dění v širším smyslu. Podmínky volného času dávají mnoho příležitostí k uspokojení potřeb. U dětí předškolního a mladšího školního věku se výrazně projevuje potřeba pohybu. Organizovaný i spontánní pohyb se vhodně doplňují. Spontánní pohyb je velmi vydatný. Kromě potřeby pohybu mohou volnočasové aktivity uspokojovat další důležité lidské potřeby, např. potřebu seberealizace (Pávková 2014).

3.4 Zájmové činnosti a jejich kategorizace

Zájmy jsou mnohdy vyvolány potřebami jedince. Zájmy a potřeby však totožné nejsou. Vztah mezi nimi je ale vzájemný. Na základě existujících potřeb se rozvíjejí zájmy, jež umožňují jejich uspokojení. Zároveň však zájmy ovlivňují charakter a vznik potřeb dalších. V průběhu výchovného působení tak skrze obsah určitých činností dochází nejen k uspokojování potřeb již existujících, ale i k jejich pedagogickému usměrňování dle nároků společnosti v harmonii s dispozicemi jedinců. Zájmy můžeme dělit dle toho, jaká je úroveň dané činnosti, časového trvání, koncentrace, obsahu, či společenské hodnoty (Hájek a kol., 2008).

Dle úrovně činnosti lze dělit zájmy na aktivní a receptivní. Do oblasti aktivních zájmů spadají zájmy, při nichž osoba sama činnost vyvíjí a produkuje nějaké hodnoty, věnuje se tedy aktivně předmětu svého zájmu (například zpěv). Receptivními zájmy jsou pak ty, jejichž realizace spočívá jen a pouze ve vnímání předmětu zájmu (např. sledování fotbalového utkání). Obě tyto úrovně činnosti se mohou doplňovat, nebo dokonce prolínat. Je důležité podotknout, že u předškolních dětí se v kontextu této kapitoly setkáváme převážně se zájmy, jež spadají do aktivní úrovně činnosti. Z pohledu časového trvání lze konkretizovat zájmy krátkodobé, dočasné, či přechodné. Opakem zájmů přechodných jsou zájmy trvalé. Intenzitu zájmu a jeho délku trvání znatelně ovlivňuje vývoj jedince a jeho zrání (Hájek a kol., 2008). Jako vhodný příklad lze zmínit tvrzení Sekota:

„Do světa fyzických dovedností a sportovních her pronikají (chlapci) obvykle již v předškolním věku. S přibývajícími léty roste i jejich přesvědčení o možných výhodách organizovaného výkonnostního sportu jako zdroje osobního uspokojení a kreditu, či dokonce profesní aspirace.“ (Sekot, 2019, s. 25).

Další kategorií je dělení zájmů dle stupně koncentrace, a to přímo na zájem jednostranný a mnohostranný. Poslední kategorií je společenská norma, jež dělí zájmy na žádoucí

a nežádoucí. (Hájek a kol., 2008). Zájmy žádoucí chápeme jako hodnotné. Proti nim stojí zájmy nežádoucí, jež nejsou v souladu s obecně platnými společenskými či právními normami. Pokud je činnost společensky ovlivňována (pedagogická motivace či řízení) pak tato činnost vede k žádoucímu rozvoji osobnosti, talentu či aktivnímu životnímu stylu. Pokud není, je však volný čas naplněn zájmovou činností, která směřuje k patologickému chování jedince (Hájek a kol., 2008).

3.5 Rozdělení zájmových činností dle oblasti zájmu

Zájmové činnosti se dle jejich zájmové oblasti dělí do různých skupin, bývá tomu tak i z důvodů organizačních, ale i z důvodů pracovní náplně pedagogů. Důležité je podotknout, že přesnou hranici nelze vymezit. Vždy zde budou zájmové činnosti s určitým přesahem do oblastí jiných. Tudíž je nelze jednoznačně zařadit. Zároveň však platí, že každá z jednotlivých oblastí zájmu rozvíjí prioritně některou ze složek osobnosti daného jedince (Hájek a kol., 2008).

Rukodělné činnosti směřují své působení zejména na manuální dovednosti a jemnou motoriku. Napomáhají také osvojit si rozličné pracovní postupy a rozvíjet fantazii. Spadá sem například montáž a demontáž, šití, hra se stavebnicí, konstrukční práce a vaření (Hájek a kol., 2008).

Technické činnosti jsou činnostmi navazujícími na činnosti rukodělné. Tříbí konstrukční dovednosti, technickou představivost, přesnost a smysl pro ni. Patří sem např. modelářství, minikáry a motokáry (Hájek a kol., 2008). Pávková (2014) uvádí činnosti pracovní-technické a jako jejich cíle jsou uváděny např. rozvíjení vědomostí o materiálu, technice, ale i rozvíjení smyslu pro spolupráci ve skupině.

Přírodovědná zájmová činnost přibližuje své zájemce přírodním vědám, pěstuje vztah k přírodnímu prostředí a dává základy k jeho ochraně (rybářství, ekologie, chovatelské práce...) (Hájek a kol., 2008). Cíle, jež zmiňuje Pávková (2014) v souvislosti přírodovědně-ekologické činnosti, jsou např. rozvíjení zájmu o živou i neživou přírodu a formování odpovědnosti za ochranu přírody.

Esteticko-výchovné činnosti podporují rozvoj představivosti a kreativity, stejně jako formují vztah dětí k estetickým hodnotám. V neposlední řadě pak také podporují emocionální složku osobnosti. Spadají sem například – výtvarné činnosti, hra na hudební nástroj a tanec (Hájek a kol., 2008). Do možných cílů esteticko-výchovných činností dle Pávkové (2014) spadá

rozvíjení schopnosti vnímat krásu nejen v lidských výtvorech, ale i v mezilidských vztazích, přírodě a společnosti. Dalším důležitým cílem je například výchova ke vkusu.

Tělovýchova a sport – činnosti této skupiny přispívají k rozvoji fyzické zdatnosti a mají taktéž důležitý úděl při sebepoznávání. Dále také přispívají svou výchovou k citu pro fair play a psychické i fyzické odolnosti. Mezi tělovýchovné a sportovní aktivity patří například základní tělesná výchova, sportovní hry, lehká atletika apod. Při necitlivém vedení a přemíře soutěživosti mohou sportovní činnosti podporovat agresivitu (Hájek a kol., 2008). Jako možné cíle tělovýchovných zájmů uvádí Pávková (2014) osvojování pohybových dovedností sportovního zaměření, zvyšování fyzické zdatnosti, uvědomování si radosti z pohybu, utváření zdravého životního stylu a chápání pohybových aktivit jako nezbytné součásti života. Zvláště poslední zmiňovaný cíl je klíčový pro děti v předškolním věku. Je důležité, aby právě ony, navzdory tak útlému věku, vnímaly pohyb a radost z něj jako nezbytnou součást života.

Společenskovední zájmová činnost rozšiřuje poznatky o historii a tradici dané společnosti spolu s jazykovými znalostmi (jazykové vzdělávání, historie, folklor, sběratelství) (Hájek a kol., 2008). Možné cíle dle Pávkové (2014) v oblasti zájmů společenskovedních jsou např. pěstování vztahu k vlasti, národním tradicím, pěstování společenských a kulturních zásad.

3.6 Zájmové činnosti a jejich organizační formy

„Zájmová činnost je obsahem nabídky školských zařízení zájmového vzdělávání i dalších subjektů, které naplňují volný čas dětí.“ (Hájek a kol., 2008 s. 168).

Činnost zájmových útvarů je buď pravidelná, nebo příležitostná. Mezi příležitostné činnosti řadíme například exkurze, besedy či vycházky. Zařízení zájmového vzdělávání tvoří podmínky buďto pro skupiny a jejich skupinovou činnost, nebo pro jedince a jejich individuální uspokojování zájmů. Pokud se zaměříme na skupinové činnosti, jedná se např. o různé druhy kroužků, souborů či klubů, naopak pro zájmovou činnost jedince se spíše specializují střediska pro volný čas dětí a mládeže (Hájek a kol., 2008).

Hromadnou formou lze také realizovat některé jiné činnosti – festival, slavnost, sportovní akce. Organizace a její formy zájmové činnosti lze dělit dle několika hledisek. Dle stupně organizovanosti můžeme zájmové činnosti dělit na organizované, či spontánní. Děti jsou buď organizované, a to v útvarech s přímým vedením pedagoga (soubor, kroužek, oddíl), nebo se zabývají samovolnými činnostmi v zařízeních, jež jim poskytují pouze podmínky a prostředí (herna, internetová kavárna, volně přístupná sportoviště). Využití nabídky spontánních činností znamená například návštěva příležitostné akce. Spontánní

aktivity a jejich nabídky jsou chápány, coby tzv. nízkoprahová průběžná aktivita, pro neorganizované účastníky. Mohou jimi být volně přístupná hřiště, sportoviště, knihovny, herny, posilovny či kluby, kde si účastníci mohou zahrát hry a kam mohou v otevírací době zařízení účastníci kdykoli přijít a odejít. Řízená činnost může být realizována ve formálně ustanovených skupinách (útvary zájmové), nebo individuálně a je možné, že bude mít podobu výuky (hra na hudební nástroj, konzultace s talentovanými jedinci ve školních klubech, domech mládeže, v domech dětí a mládeže). V subjektech školských je podmíněna úspěšná práce organickým prolínáním skupinového působení s individuálním (Hájek, a kol., 2008).

V zájmových útvarech je organizována pravidelná zájmová činnost, jež je obecně pojmenovávána takto a zahrnuje zpravidla některé z těchto označení uvedená rozlišení vycházejí z Hájka a kol. (2008):

Kroužek – jde o menší zájmový útvar. Svou činností vede své členy k vnitřnímu obohacení. Cílí tedy na vnitřní bytí útvaru (modelářský, čtenářský, rybářský kroužek). Kroužek je útvar, jenž má přímou spojitost s konkrétním zájmem, a nikoli širším spektrem činnosti. Kroužky vznikají při školách, domech dětí a mládeže či zájmových organizacích.

Soubor – je menší zájmový útvar, jehož záměrem je veřejná produkce výsledků činnosti (pěvecký, taneční, divadelní). Většinou má závaznější strukturu a navštěvuje jej více členů nežli kroužek.

Klub – je zájmový útvar, jehož organizační struktura je volnější. Převažují zde receptivní činnosti členů (klub mladého diváka, fankluby, filmový klub). Klub je termínem moderním, který zaštiťuje sdružování dětí.

Oddíl – s tímto označením se setkáme spíše výjimečně, a to především u útvarů tělovýchovných či turistických. Pojem oddíl značí, že útvar patří k většímu organizačnímu celku a má charakter kroužku. Jako příklady je možné uvést oddíly jenž spadají pod skautská střediska.

Kurz – jedná se o útvar, jenž má vymezenou délku trvání, a to většinou kratší než jeden rok. Svou činností vede své účastníky k osvojení si určitého množství vědomostí či dovedností (kurz PC, vaření...). Zájmový útvar může organizovat řadu kurzů v průběhu roku, kdy tyto kurzy jsou po sobě jdoucími a tematicky na sebe navazují. Tento způsob organizace tak umožňuje přijímat nové členy.

4 Rodina a její význam pro utváření vztahu k volnému času

Ve výše zmíněných kapitolách jsem se zaměřila na rodinu obecně, tato kapitola se věnuje tomu, jaký vliv mají rodiče na děti v oblasti volného času. Primární sociální skupinou je rodina, jež je rozhodující pro většinu dětí a mladých lidí a zároveň je prvotním prostředím volnočasového života a výchovy. Rodina se zásadně podílí na formování osobnosti dětí a mladých lidí. Dále je rodina prostředím, jež vytváří sociální podporu a hmotné podmínky, také však začíná s výchovou a vzděláváním, rozvíjí mezilidské vztahy a klade základy hodnotové orientace (Hofbauer, 2004).

Rodina a její působení má v porovnání s vlivem školy či školskými zřízeními určité zvláštnosti. Ze strany rodičů nelze očekávat přístup na profesionální úrovni, většinou totiž nemají pedagogické vzdělání. Podoba dnešní tradiční rodiny přináší jejím příslušníkům v mnoha ohledech pozitivnější podmínky, než tomu bylo kdykoli dříve, současně však prochází zásadními změnami, jejichž souhrn se někdy nazývá jako krize rodiny. Vše toto působí také na volný čas a volnočasový život (Pávková 2014). Do výchovy a života dětí a mladých lidí v rodině zasahují také další vlivy prostředí. Rodina ztratila nezanedbatelnou část svého vlivu a přestala tak být přednostním prostorem socializace. Z prostředí společensky blízkého i širšího do rodiny pronikají četné podněty, jež se stávají součástí života dětí a také výchovného působení rodičů. Mnohé rodiny se ale s pasivním přijímáním těchto podnětů nespokojují. Naopak samy rodiny tyto podněty vyhledávají, obohacují a tvořivě si je osvojují, a tak obohacují volnočasový život svých dětí (Hofbauer, 2004).

Pávková (2002) tvrdí, že při formování vztahu k volnému času jsou klíčové určité skutečnosti:

- O jaký typ rodiny jde; jaký je v rodině způsob soužití; jestli se jedná o velkou, či malou rodinu; otevřenou či uzavřenou; dále pak také záleží na tom, jaký je věk dětí i rodičů; počet dětí; zda se jedná o chlapce, či dívky a v neposlední řadě jaký je stav rodinné výchovy apod.
- Jaké zájmy mají rodiče, jak si tyto zájmy navzájem rodiče tolerují, jakou váhu jim přiřkládají, a i kolik finančních prostředků jsou ochotni na své koníčky a koníčky dětí věnovat (Pávková, 2002).

Jak bylo již řečeno, rodina zůstává pro dítě nadále prvotním prostředím. Toto prostředí vytváří, nebo má vytvářet, příznivé podmínky, hodnotová východiska a motivaci k dosahování životních cílů. Žádoucím a doposud nedosaženým cílem je aktivní zájem každé rodiny o to, aby

děti mohly svůj volný čas prožívat smysluplně a bohatě. Zároveň však i na základě svého dobrovolného rozhodnutí (Hofbauer, 2004).

4.1 Rodiče, děti a vnímání volného času

Rodina do značné míry určuje životní styl svých členů. Děti se od rodičů učí chápat volný čas jako určitou hodnotu, nakládat s ním a naplňovat ho určitými činnostmi. V tomto směru mají rodiče mnoho možností. Rodiče mají roli vzorů pro své děti, a to zejména jako vzory pro napodobování. Mají příležitosti s dětmi trávit část volného času společně při zajímavých činnostech. Je žádoucí, aby rodiče kladli zřetel na zájmy svých dětí a podporovali je v zájmových činnostech. Rodiče by měli být pozitivním vzorem a sami by měli vědět, jak s volným časem nakládat, nepodceňovat jej ale ani jej nepřeceňovat. Rodič, který tráví většinu času v práci, a i doma se pak nadále věnuje svým povinnostem, nebude dobrým vzorem pro dítě. Samozřejmě jako špatný vzor pro dítě působí i rodiče, kteří do práce nechodí a všechny volný čas tráví nicneděláním. Volný čas, odpočinek, relaxace, osobní zájmy, koníčky a plnění povinností jsou přirozenou součástí života, což má být dětem zřejmé z jednání rodičů (Pávková 2014).

Je vhodné, když dítě vnímá, že otec i matka mají své koníčky a vzájemně si své koníčky mezi sebou tolerují. Pro dítě je pozitivní, když vidí, že rodiče mají i společné zájmy. Trávení a prožívání volného času společně je pro utváření dobrých rodinných vztahů důležité. Činnosti je důležité volit tak, aby se na nich mohli podílet všichni členové rodiny a všichni z nich měli příjemné zážitky, proto druhy činností musí odpovídat věku, možnostem, ale i zájmovému zaměření všech příslušníků rodiny. Je vhodné, když rodiče své zájmy dětem předávají, není však nezbytné, aby děti měly zájmy totožné. Otec, jenž je fotbalistou, se musí smířit s tím, že jeho syn upřednostňuje raději rybaření. Matka, jež se věnuje pletení, nezanevře na dceru, která se ráda věnuje fotbalu. Podstatné je to, že děti se od rodičů naučí, že mít osobní záliby patří k běžnému životu. Užitečný je také kontakt s jinými rodinami, ve kterých děti i rodiče mají kamarády, protože tak dochází opět ke společnému trávení volného času. Vhodné je samozřejmě i využívat nabídky různých subjektů, jež zprostředkovávají společné aktivity rodičů s dětmi. Např. rodinná centra, nebo střediska volného času. Je velice prospěšné, když rodiny dokáží tímto způsobem trávit a prožívat část svého volného času a těší se na tyto chvíle. Nezbytností však není, aby tímto způsobem byl tráven veškerý volný čas. Svůj osobní prostor na trávení volného času mimo rodinu má mít každý člen rodiny (Pávková, 2014).

4.1.1 Dělení skupin rodičů na základě jejich nahlížení na volný čas

Dle výzkumu, jenž se týkal životního stylu rodičů a jejich vztahu k volnému času dětí, bylo možné jejich rozdělení (shluková analýza) na pětici přibližně stejně početných a stejnorodých skupin (Šimková, 2012).

Rodinný typ: Rodiče tohoto typu vyznávají spíše tradiční způsob života. Na prvním místě u nich je rodina, které je věnován téměř všechn jejich volný čas. Vědí, co jejich děti baví, mají o nich přehled, snaží se o organizaci volného času tak, aby byl pro jejich děti co nejsmysluplnější. O své děti se velice zajímají.

Nároční: Do této skupiny spadají dobře finančně zajištění rodiče, kterým jde především o kvalitu. I když nejsou typem vyloženě rodinným, chtějí, aby jejich děti mohly dělat to, co je v životě naplňuje a dopřávají svým dětem prostor, avšak zároveň se o ně zajímají.

Moderní: Moderní a úspěšní rodiče spadají do této skupiny. Rádi zkouší nové věci a sami mají mnoho zájmů a o to samé se snaží u svých dětí. Stejně aktivity, které bavily je samotné, nabízejí i svým dětem.

Chudší: Tato skupina rodičů je příjmově slabší skupinou, u které je jedním z nejdůležitějších hledisek při výběru kroužků a aktivit nejen finanční náročnost, ale i dostupnost. Děti těchto rodičů méně často využívají možnost navštěvovat zájmové aktivity ale i družinu. Naopak se často věnují zájmům doma nebo zájmům s kamarády.

Uzavření: Rodiče, kteří spadají do této skupiny neprojevují o volnočasové aktivity svých dětí příliš velký zájem. Jedná se totiž o rodiče starších dětí, což způsobuje mimo jiné nepříliš velký zájem o aktivity dětí a celkový nedostatečný přehled o volném čase dětí.

Dítě si aktivity vybírá samo a rodiče jen říkají, zda je jeho volba reálná, či nikoli. S tvrzením, že děti by měly navštěvovat mnoho oddílů, souhlasí v největší míře rodiče, kteří spadají do skupiny rodinný typ a u rodičů, jež spadají do skupiny rodičů moderních. Rodiče, jež do těchto dvou skupin patří, mají také nejčastěji velmi dobrý přehled, co se týče nabídky volnočasových aktivit dětí v místě, kde rodina bydlí, a často ji považují za dostatečnou. Ukazuje se, že pravidelnými účastníky volnočasových kroužků jsou zejména děti právě těchto rodičů (Šimková, 2012).

4.2 Podpora dětí ze strany rodičů v oblasti volnočasových aktivit

„Rodina a rodičovská autorita mají největší šanci iniciovat a rozvíjet volnočasové zájmy dětí, jejich zaměření a očekávání.“ (Sekot, s. 16, 2016).

Volný čas a jeho využívání výrazně ovlivňuje rodinné prostředí, a to u všech svých příslušníků (Pávková, 2014). Hofbauer (2004) tvrdí, že rodina je nejen inspirátorem, ale i podporovatelem a realizátorem volnočasových aktivit. A své nejmladší členy, tedy děti, vede k tomu, aby přistupovaly k volnému času tvůrčím způsobem. Rodina také může vytvářet postoje, jež budou děti ochotny a schopny uplatnit i po založení rodiny vlastní (Hofbauer, 2004).

Rodiče mohou ovlivnit volný čas svých dětí tak, že podpoří zájmy dítěte. Rodič, jenž dobře zná své dítě, je může nenásilnou formou směřovat ke vhodným zájmovým činnostem. Děti rády mluví o svých zálibách, tudíž by rodiče měli umět dětem naslouchat a projevit opravdový zájem a také dát najevo radost z úspěchů dítěte. Účast rodičů tam, kde děti prezentují své výsledky zájmových činností, jako jsou například soutěže, výstavy, či veřejná vystoupení, by měla být samozřejmostí. Materiální podpora je také nezbytná, od placení různých poplatků, zajišťování vybavení až po případnou dopravu či doprovod za zájmovou činností. Nesmírně důležitý je také citlivý přístup rodičů k zálibám dětí. Je především nutné respektovat to, že volnočasové aktivity jsou dobrovolné, není tedy příhodné dávat je dětem příkazem. Dobrovolnost a její požadavek však neznamená dítě nechat bez vážnějšího důvodu zájmy střídat. Dost možná dítě nesplní očekávání svých rodičů, to však nesmí zasahovat a narušovat vzájemný vztah. Užitečné je vždy stanovit po dohodě s dětmi určitý cíl, toho se děti budou poté snažit dosáhnout. Pokud dojde k poklesu zájmu, je na místě zkusit najít příčinu a poté se věnovat nalezení účinné motivace a vhodných výchovných prostředků, jež dítě dovedou k tomu, aby ve své zájmové činnosti pokračovalo. I přes velký výchovný význam zájmové činnosti není vhodné děti zájmovou činností přesycovat. Pokud se tak stane, vytrácí se hlavní charakter volného času, kdy by jedinec měl dělat to, co chce, a ne to, co musí. Není pravdou, že čím více zálib/ kroužků dítě má, tím lépe je zajištěn jeho volný čas (Pávková, 2014).

Jak bylo již řečeno, Hofbauer (2004) tvrdí, že rodina je inspirátorem a podporovatelem volnočasových aktivit a děti učí, jak k volnému času přistupovat. Zde jsou příklady, jak se toto působení rodiny na děti uskutečňuje:

- *Nápodoba a reprodukce* – tedy modelování a sociální učení vzorců kladného volnočasového chování rodičů skrze účast dětí na aktivitách rodiny. Dále sem spadá uskutečňování výletů, poznávacích zájezdů či různých forem pobytu v přírodě. Nápodoba rodičů může být i nepříznivá, pokud by dítě nápodobou reprodukovalo nudu, nicnedělání a konzumní způsob života, či společensky nevhodné aktivity.
- Uskutečňování individuálních i společných zájmových činností v rodině. Aktivita dítěte v tomto případě může být pouhým navázáním na zájmy rodičů. Samozřejmě může dítě přejít do jiné oblasti, u obou případů tak rodič ve svém dítěti nachází přirozeného pokračovatele a přispívá tak k vytvoření žádoucí kontinuity svého výchovného působení.
- Citlivé sledování a cílevědomé reagování na nadání a zájmy dětí. Dalším působením rodiny na dítě je citlivé sledování a zájímání se o jeho potřeby. Rostoucí věk dítěte a rozvíjející se zájmy postupem času rodinu a její rámec překračují, děti se osamostatňují (Hofbauer, 2004).

5 Pohyb u předškolních dětí

Pohyb je úzce spojován se stránkou fyzickou, nicméně v dětském věku propojuje celou osobnost dítěte. Oblast duševní a tělesná se navzájem ovlivňuje a pohybové projevy jsou tak hlavním jmenovatelem rané diagnostiky mentálního vývoje. Pohybová deprivace v období dětství může mít škodlivý dopad nejen v oblasti tělesného růstu, ale i v oblasti mentálního vývoje. Možnosti ovlivnit pozitivně dětskou motoriku jsou nenávratné. Dochází zde nejen k sociálnímu učení, ale i k formování osobnosti. Dítě se fakticky seznamuje s řadou pojmů, s různým prostředím, pomůckami, pravidly her atd. V průběhu pohybové činnosti, pokud dítě jen a pouze nenapodobuje, musí různé situace analyzovat a rozhodovat se o další činnosti. Komu hodit míč, jak překonat překážku, jak ovládnout dané náčiní i jak se chovat ve hře, tímto způsobem se zdokonalují myšlenkové a rozhodovací procesy dítěte (Dvořáková, 2007)

5.1.1 Pohyb jako potřeba

Zdravá psychika dítěte je specifická převahou vzruchu nad útlumem, obvyklé dětské chování se vyznačuje spíše svou živostí, někdy až excentričností, jež se projevují pohybem. Potřeba pohybu je důležitou potřebou dětí, jež se dítě snaží samovolně naplnit. Obsahově převládají dynamické a pestré činnosti, jež se krátce střídají s klidovými aktivitami. Dospělé osoby mají obvykle tlumivý účinek na dětskou aktivitu. Objevil se pokles aktivity dětí, když se v dohledu objevil dospělý. Potřeba pohybu je u každého z dětí individuální a udává ji temperament dítěte. Většinou se mezi dětmi objevují tři typy dětí v závislosti na potřebě pohybu jsou to děti hyperaktivní, normoaktivní a hypoaktivní (Dvořáková 2007).

5.2 Sportovní aktivity předškolních dětí

Ohlédneme-li se do minulosti a zaměříme se na vývoj sportovních aktivit na našem území, zcela jistě stojí za zmínku období druhé poloviny 19. století. V tomto období byla československá populace ovlivňována činností tělovýchovné jednoty Sokol. Sokolské hnutí svým fungováním pozitivně ovlivňovalo Čechy a Slováky v oblasti tělovýchovných aktivit (Hodaň, 2003 in Sekot, 2019).

Pro děti předškolního věku jsou dle Dvořákové (2007) nabízeny pohybové aktivity v různých organizacích či soukromých zařízeních. Některé tyto aktivity se zaměřují na celistvý a všestranný rozvoj dítěte. Všestranný pohyb, jenž rozvíjí všechny předpoklady, je pro děti přímo potřebný. Jak tvrdí Dvořáková (2007, s. 64):

„Bez všestranného základu nelze rozvinout úzce vymezené vlastnosti pro jednotlivé sporty, protože tyto vlastnosti tvoří propojený komplex.“

Do této kategorie všestranných pohybových aktivit spadá cvičení rodičů s dětmi od dvou let, cvičení předškolních dětí od 4 let a cvičení mladších dětí od 6 do 10 let. Zároveň jsou dnes nabízeny pro předškolní děti i sportovní oddíly s různorodou nabídkou cvičení, patří sem volnočasové aktivity jako například – balet, hokej, karate, sportovní gymnastika, krasobruslení a mnoho dalších. Zájmová tělesná výchova je přínosná, kromě kladného vlivu na zdraví dítěte s sebou nese i pozitivní vliv v oblasti osobnostního a sociálního rozvoje. Pokud je však zaměření volnočasové aktivity jednostranné, a to již od raného věku, může mít vliv negativní na mnoho oblastí. Dále se tomuto tématu věnuji v podkapitole *Raná sportovní specializace a její aspekty* (5.2.2).

5.2.1 Pohybová omezení pro předškolní věk

Předškolní dítě se nachází ve věku, kdy jeho kostní soustava je příčinou některých omezení pohybu. Dvořáková (2007) zmiňuje, že není dobré a může být i problematické vše, co nevychází z potřeby dítěte. Konkrétně tedy pohyby, do kterých jsou děti nuceny, a také pohyby, jež jsou opakovány dlouze a často. Problematická může být i pohyblivost, jež je zvyšována nad fyziologickou mez. Spadá do kategorie rizik pro předškolní děti.

Za cviky takzvaně zakázané v předškolním věku při pohybových aktivitách považujeme dle Berdychové a kol. (1983) kotouly vzad, přetahy, nošení břemen vyšší váhy, než 2 kg, hluboké záklony, visy a vzpory prosté, kroužení trupem, široké stoje rozkročné, doskoky na tvrdou podložku, kotoul vzad, přetahy a přetlaky (Dvořáková, 2007).

5.2.2 Raná sportovní specializace a její aspekty

Ranou specializaci definuje a konkrétně popisuje Sekot (2019, s. 66) takto:

„Rodiče už v předškolním věku, někdy od dvou tří let, organizují pro dítě sportovní přípravu s přáním mít ze svého potomka sportovního šampiona. Věří, že čím dříve se dítě začne v určitém sportu specializovat, tím větší je šance na uskutečnění této aspirace. Přesněji řečeno, rodičovské aspirace, která je naložena na bedra dítěte.“

V rozsahu dlouhodobého pojetí sportovního tréninku je vedena diskuze, jaká z cest k dosažení vrcholové sportovní výkonnosti je ta nejvhodnější. Jsou zde na výběr dvě cesty. Je to raná specializace a trénink odpovídající vývoji. Hlavní rozdíl v těchto přístupech spočívá v tréninku dětí. Jedná se tedy o otázku poměru specializace a všestrannosti – stejně jako

o celkový názor na trénink, kde hlavní roli hraje jeho přístup a cíle (Dovadil, 2002 in Komínková a Peříč, 2018).

V období padesátých let minulého století převládal názor, že raná sportovní specializace je nejlepší cestou, jakou dosáhnout vrcholové sportovní výkonnosti. Což znamená, že jedinci raně specializovaní po přechodu mezi dospělé budou i nadále svou sportovní výkonnost navyšovat. Tento jev však nenastal. Chyba spočívala ve stále přežívajícím názoru, jenž tvrdil, že hlavní a většinou jediné kritérium správnosti používané metodiky tréninku je sportovní výkon (Valík 1974 in Komínková a Peříč, 2018).

V období osmdesátých let výzkum dokázal skutečnost, že raná specializace nezaručuje dosažení špičkové sportovní výkonnosti. O sportovním tréninku se v tomto období začalo hovořit jako o procesu dlouhodobém, jenž zahrnuje několik věkových období sportovce. Obsah i struktura tréninku se tak přesně proto mění a bere ohledy na věkové zákonitosti a etapy sportovního tréninku (Komínková a Peříč, 2018). Raná specializace a její problematika se zdála býti uzavřenou, nicméně v současnosti se znovu objevují názory, jež tvrdí, že raně specializovaný přístup k tréninku nezbytnou dispozicí pro vrcholový sportovní výkon a jeho dosažení opravdu je, což potvrzují např. Feeley, Agel, LaPrade (2015), kteří se shodují, že za dobu posledních 15 let se zvýšila náklonnost mladých sportovců k specifické sportovní přípravě, a to právě již v raném věku (Komínková, Peříč 2018).

Typické aspekty rané specializace dle Fergusona a Sterna (2014), jsou: vysoká intenzita a dlouhý trénink vzhledem k věku dítěte, čas na odpočinek a regeneraci je minimální, struktura tréninku klade důraz na kondiční přípravu, nemožnost účastnit se jiných sportů, iniciátorem tréninku je rodič nebo trenér a cílem je skrze dosažené výsledky získat společensky uznávaný status. Jayanthi a kol. (2015) vymezili tři parametry, jež mohou pomoci při určení úrovně specializace. Je to trénink jednoho sportu po dobu delší než 8 měsíců, zaměření se na jeden sport a ukončení účasti ve sportech jiných. Tito autoři tvrdí, že vysoce specializovaní mladí sportovci splňují všechny podmínky výše uvedené. Ti sportovci, jež splňují právě dvě, mohou být hodnoceni jako středně specializovaní, a ti, jež splňují pouze jednu z podmínek, mohou být označeni jako nízce specializovaní. (Komínková a Peříč, 2018)

5.3 Motivace rodičů ke sportovním aktivitám dítěte

Pro tuto kapitolu je důležité vymezit nejdříve samotný pojem motivace. Tento pojem dle Noelen-Hoeksema (2012) je procesem, ve kterém se aktivuje směr chování. Pokud vnímáme motivaci subjektivně, dá se říci, že v tomto případě jde o vědomou touhu. Příčinou motivace mohou být jak fyziologické události probíhající v mozku a v těle, tak i kulturní a sociální interakce s jedinci v našem okolí. Pojem motivace definuje konkrétně Nakonečný (1996, s.6) takto:

„Obecně platí, že motivace je intrapsychický probíhající proces, vyúsťující ve vnitřní stav, motiv.“

Zaměříme-li se na motivaci rodičů k sportovně pohybovým aktivitám, jak zmiňuje Harwood a Knight (2016), nejdůležitější jsou dle jejich slov rodiče, kterým připisují roli přímo zásadní. Jak jsme se již pokusili ukázat výše jejich role je klíčová v oblasti výchovy a tvoření hodnot. Z pohledu nezastupitelnosti Sekot rodiče nazývá jako „názorové vůdce“ (opinion leaders). Rodiče utvářejí pozitivní vztah ke sportování a největší vliv mají na dítě v jeho prvních deseti letech života. Je tedy zřejmé, že děti předškolního věku spadají do tohoto časového období, jež je ovlivní v oblasti sportu pravděpodobně po zbytek jejich života.

„Společné vycházky, aktivní pobyt v přírodě, cyklistické výlety, zimní lyžařské výlety, asistence při zvládání základů plavání či povzbuzování při kolektivních míčových hrách – to vše pomáhá utvářet pozitivní vztah dětí ke sportu.“ (Harwood & Knight, 2016, s. 84–85 in Sekot 2019).

Praktická část

6 Výzkum

6.1 Cíle a úkoly výzkumu

Hlavním cílem mé bakalářské práce je zjistit, jaké faktory ovlivňují rodiče při výběru volnočasových aktivit u předškolních dětí.

Z formulace cílů vyplývají následující úkoly:

- Zjistit jaké zaměření volnočasové aktivity převažují u dětí předškolního věku a jak se liší struktura volnočasových aktivit u dívek a u chlapců.
- Dozvědět se kolik času tráví předškolní děti na organizovaných volnočasových aktivitách v předškolním věku.

6.2 Výzkumné otázky

Výzkumné otázky jsou formulovány tak, aby bylo možné se pomocí výzkumných metod dozvědět, zda je u rodičů předškolních dětí pouze jeden faktor, který ovlivňuje jejich jednání. Nebo naopak jde o kombinaci dvou, či tří faktorů, které ovlivňují rodiče při výběru.

- Jaké faktory ovlivňují rodiče při výběru volnočasových aktivit u dětí předškolního věku?
- Jaké jsou důvody, které vedou rodiče k tomu, aby jejich dítě volnočasovou aktivitu nenavštěvovalo?
- Jaké je nejčastější zaměření volnočasových aktivit, jimž se děti předškolního věku věnují?
- Liší se struktura volnočasových aktivit dětí v závislosti na jejich pohlaví?
- Jaké jsou nejčastěji volené volnočasové aktivity u předškolních dětí?
- Na jaké volnočasové aktivitě tráví děti nejvíce času?
- Uvědomují si rodiče rizika rané sportovní specializace?
- Jakým způsobem jsou rodiče informováni o volnočasových aktivitách?

6.3 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumný soubor tvořili rodiče, kteří vypovídali o svých dětech, jež jsou v předškolním věku. U rodičů jsem nezjišťovala jejich vzdělání, věk, či ekonomickou situaci. Výběr těchto rodičů byl příležitostný. Rodiče vyplňovali mnou zaslané dotazníky a se šesti z nich jsem vedla

polostrukturovaný rozhovor. Směrodatným ukazatelem, který všechny respondenty spojoval byl věk jejich dětí (2-7 let). K rozšíření a upřesnění poznatků jsem jako doplňující metodu zvolila metodu polostrukturovaného rozhovoru se 6 rodiči předškolních dětí, kterému se věnuji v kapitole *Polostrukturovaný rozhovor* (7.5) níže. Tento výběr byl příležitostný. Jednalo se tedy o čtyři matky a dva otce, kteří byli ochotni odpovědět na otázky. Někteří z rodičů měli dítě pouze jedno, naopak někteří rodiče měli dětí více. Všichni rodiče byli seznámeni před začátkem s tématem a záměrem mé bakalářské práce.

6.4 Výzkumné metody

V této práci jsou využity kvalitativní i kvantitativní metody výzkumu. Zabývám se otázkou, jaké faktory ovlivňují výběr rodičů volnočasových aktivit předškolních dětí. Jako hlavní výzkumná metoda bylo použito dotazníkové šetření se 14 otázkami. Zpočátku byly kladeny otázky obecnější (např. věk dítěte, pohlaví aj.), poté byly zjišťovány konkrétnější informace o daném dítěti a o jeho trávení volného času (např. jak často dítě navštěvuje volnočasové aktivity, kolik času tam tráví aj.) V závěru dotazníku jsem zjišťovala informovanost rodičů o volnočasových aktivitách předškolních dětí. Metodou hlavní byl dotazník, metodou doplňkovou byl polostrukturovaný rozhovor s rodiči. Obě dvě metody byly využity ve stejném časovém horizontu, a to v rozmezí 12 dní.

6.5 Realizace výzkumného šetření

Jak jsem již zmínila výzkumné šetření proběhlo pomocí online dotazníku, který byl umístěn na serveru Survio.cz a následně rozeslán rodičům skrze sociální sítě. Rozhovory s rodiči probíhaly z organizačních důvodů (nouzový stav způsobený pandemií) skrze telefonická spojení, jež byla nahrávána na diktafon a dále pak zpracovávána.

6.5.1 Dotazníkové šetření

Ve své práci jsem jako hlavní metodu výzkumu zvolila dotazníkové šetření. Výběr dotazníkového šetření mi umožnil dostat se k vysokému počtu respondentů a dospět tak k vysokému procentu návratnosti odpovědí. Před samotným výzkumem jsem zadání dotazníku poskytla třem na sobě nezávislým rodičům, s nimiž jsem poté následně konzultovala správnou formulaci otázek, jejich srozumitelnost a znění. Cílem tohoto předvýzkumu, či pilotní studie bylo ověřit skutečnost, zda je dotazník funkční, otázky jsou dobře pochopitelné a srozumitelné. Na základě připomínek rodičů jsem následně provedla potřebné korekce. V polostrukturovaném dotazníku jsem položila celkem 14 otázek. Využila jsem otázky uzavřené, ale i otevřené. Na začátku dotazníku byly otázky spíše obecnější. Zjišťovány byly

informace týkající se věku a pohlaví dětí. Další otázky se týkaly již volnočasových aktivit a zaměřovaly se na podrobné informace v podobě časové dotace kroužku a podobně. Na závěr dotazníku byly zařazeny otázky týkající se vzdělanosti vedoucího kroužků a informovanosti rodičů o volnočasových aktivitách předškolních dětí. Dotazníky jsem zaslala rodičům předškolních dětí, šlo tedy o rodiče dětí věku zpravidla tří až šesti let. Přičemž jsou zde také dotazníky, jež popisují děti mladší, tedy například děti, co nastoupily do mateřské školy před dovršením tří let věku, či starší děti, tedy sedmileté. I přesto tyto děti stále spadají do skupiny dětí, které navštěvují mateřskou školu, a tím pádem se tedy stále jedná o děti předškolního věku. Hlavním cílem kvalitativního výzkumu pro mě bylo zjistit, co rodiče ovlivňuje při výběru volnočasové aktivity pro své dítě a jaký bude procentuální podíl výsledku. Dotazník se skládá ze dvou částí, z nichž část první rodiče seznámila se záměrem dotazníku, šlo tedy o úvodní text, který tzv. otevřel respondentům téma *volný čas*. V závěru úvodního textu jsem poděkovala respondentům za jejich ochotu a vyplnění dotazníku.

6.5.2 Úvodní statistické údaje

Celkový počet vyplněných dotazníků činí 96, z toho byly 3 dotazníky vyřazeny. To znamená, že do konečného dotazníkového šetření byly zahrnuty odpovědi 93 respondentů (rodičů předškolních dětí). Úspěšnost vyplnění dotazníku činí 43,5 %. (Ze zobrazených 134 dotazníků bylo 96 dotazníků vyplněných a z toho 93 použitelných). Dle záznamu na serveru Survio.cz bylo zaznamenáno nejvíce reakcí a odpovědí v prvním týdnu po spuštění dotazníkového šetření. Co se týče času, nejvíce respondentům, a to tedy přesně 64 %, trvalo vyplnění dotazníku 2-5 minut. 22 % respondentů zabralo vyplnění dotazníku 5-10 minut. Dotazník respondenti navštěvovali nejvíce skrze přímý odkaz (97 %), zbývajících 3 % respondentů server uvádí jako neznámý zdroj.

6.5.3 Údaje výzkumného šetření a jejich zpracování

Odpovědi respondentů a následující výsledky jsou uváděny v tabulkách a následně znázorněny pomocí grafů. Otázky číslo 6–8 se týkaly konkrétního kroužku, jeho časové dotace a návštěvnosti v průběhu týdne. Z těchto otázek bylo možné vyvodit mnoho výsledků, proto jsou tyto tři otázky rozpracované podrobněji než otázky jiné. Šlo totiž o volnou odpověď rodičů a také kombinaci 3 údajů (například: keramika, 45 minut, 3x týdně). Otázka číslo 9 je hlavní otázka výzkumu. Otázka jedenáct byla uzavřená, tudíž rodič odpovídal výběrem ze 2 možností. Na závěr zmíním poslední otázku, tedy otázku číslo 14 která byla otevřená a pro rodiče

to znamenalo individuální vyjádření názoru, někteří však odpověděli jen ano. Údaje jsou udávány s přesností na jedno desetinné místo.

7 Vyhodnocení

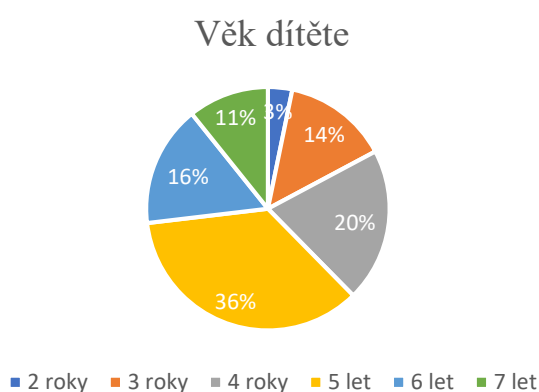
7.1 Výsledky dotazníkového šetření

Otázka číslo 1: Jak je dítě staré?

Otázka č. 1 zjišťuje, jaké je věkové složení dětí ve výzkumném vzorku. Zajímavé je výsledky této otázky porovnat s dalšími výsledky otázek, podrobnějšími (např. kolik je chlapců v dotazníkovém šetření dvouletých, čtyřletých aj.).

Odpověď	Počet responzí	Podíl v %
2 roky	3	3
3 roky	13	14
4 roky	19	20
5 let	33	36
6 let	15	16
7 let	10	11

Tabulka č. 1

Graf č. 1, odpovědi na otázku č. 1

Zjištění

Nejvyšší procento a to konkrétně 33 odpovědí tzn v tomto případě 36 % činí pětileté děti. Druhý nejvyšší procentuální podíl má odpověď 4 roky. V dotazníku se objevila přítomnost dětí dvouletých (3 %) ale i naopak sedmiletých (11 %). Z toho vyplývá, že skupina pětiletých dětí v tomto dotazníkovém šetření tvoří nejpočetnější kategorii.

Otázka číslo 2: Jakého je dítě pohlaví?

Zjišťování pohlaví dítěte umožňuje rozlišit kolik procent výzkumného vzorku tvoří chlapeci a kolik dívky. V souvislosti s dalšími otázkami je vhodné tuto odpověď kombinovat a dojít tak k podrobnějším výsledkům ohledně volnočasových aktivit dětí (např. jaké volnočasové aktivity se nejčastěji věnují chlapeci a jaké dívky).

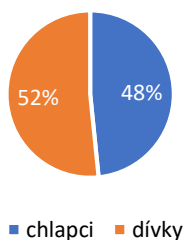
Podotázky:

1. Jaké je zastoupení, v jednotlivých věkových kategoriích, dívek a jaké chlapců?
2. Jaké jsou věkové skupiny dívek a chlapců?

Odpovědi	Počet responzí	Podíl v %
dívka	48	52
chlapec	45	48

Tabulka č. 2

Procentuální zastoupení dívek a chlapců

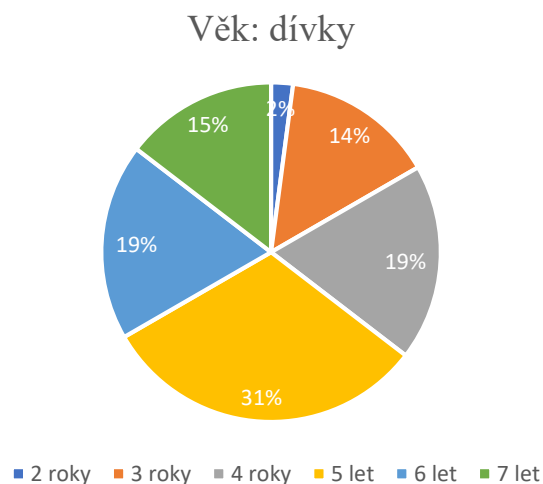

Graf č. 2, odpovědi na otázku č. 2

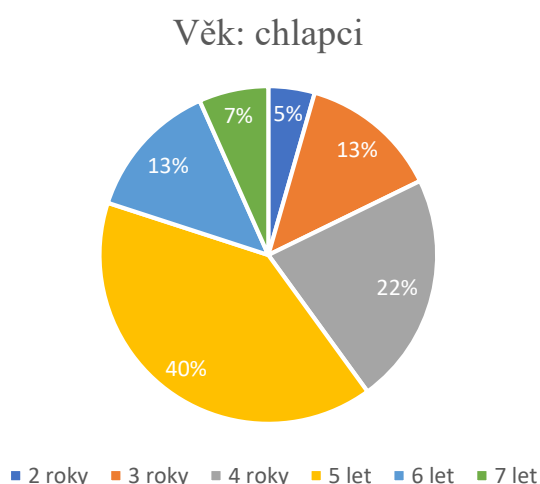
Věk	Dívky	Podíl v %	Chlapci	Podíl v %
2 roky	1	2	2	5
3 roky	7	15	6	13
4 roky	9	19	10	22
5 let	15	31	18	40
6 let	9	19	6	13
7 let	7	15	3	7

Tabulka č. 3

Podotázka: Jaké jsou věkové skupiny dívek a chlapců?

Graf č. 3 odpovědi na podotázku

Graf č. 4 odpovědi na podotázku

Zjištění

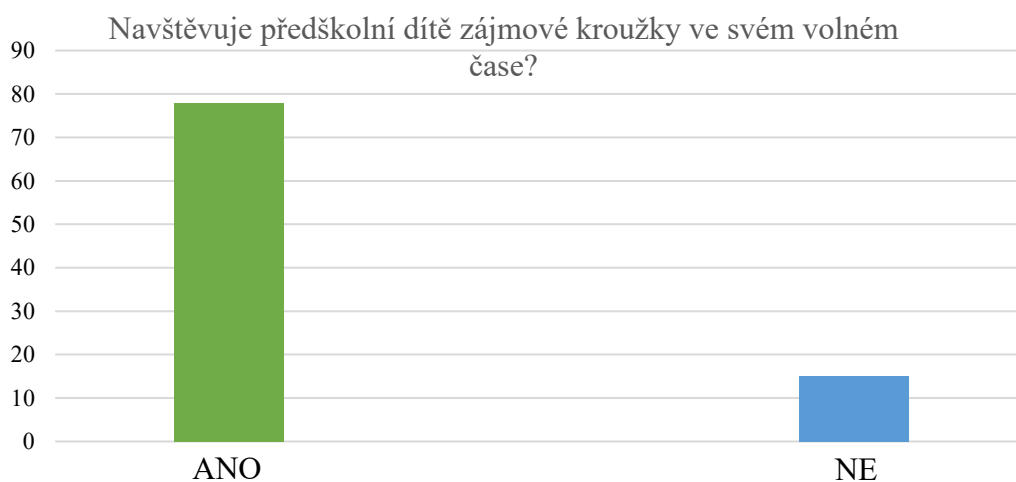
Z odpovědí na otázku č. 3. vyplývá že poměr zastoupení dívek a chlapců je velice podobný. Procentuální zastoupení responzí v kategorii *dívka* je 52 % a v kategorii *chlapec* 48 %. Lze tedy konstatovat, že genderové zastoupení dětí v dotazníku je téměř vyrovnané, a tak je možné tyto skupiny srovnávat. Nejpočetnější skupinou je počet pětiletých jak v kategorii *dívka* (31 %) tak i v kategorii *chlapec* (40 %). Největší rozdíl je v kategorii sedmiletých, kde je dívek o 4 více nežli sedmiletých chlapců.

Otázka číslo 3: Navštěvuje předškolní dítě zájmové kroužky ve svém volném čase?

Tato otázka zjišťuje, kolik dětí ve výzkumném vzorku se ve svém volném čase věnuje volnočasové aktivitě.

Odpověď	Počet responzí	Podíl v %
ano	78	84
ne	15	16

Tabulka č. 4

Graf č. 5, odpovědi na otázku č. 3

Zjištění

Z tabulky odpovědí vyplývá že pouze 15 respondentů z celkového počtu 93 odpovědělo v otázce 3 záporně. Že procentuální podíl tvoří 84 % ano a 16 % ne. Lze říci že z celého vzorku čtyři pětiny dotazovaných odpověděly kladně.

Otázka číslo 4: Z jakého důvodu dítě volnočasové aktivity nenavštěvuje?

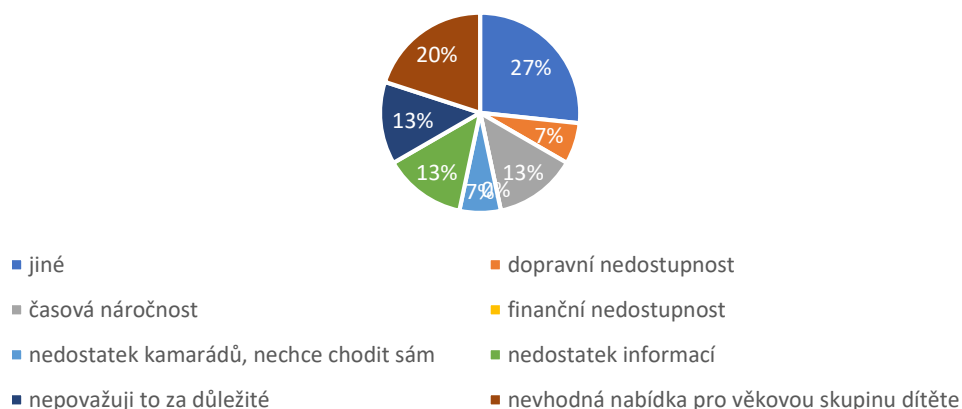
Otázka cílí na patnáct negativních responzí z otázky předešlé. Zjišťujeme důvody, proč děti volnočasové aktivity nenavštěvují.

Odpověď	Počet responzí	Podíl v %
jiné	4	27
dopravní nedostupnost	1	7
časová náročnost	2	13
finanční nedostupnost	0	0

nedostatek kamarádů, nechce chodit sám	1	7
nedostatek informací	2	13
nepovažuji to za důležité	2	13
nevhodná nabídka pro věkovou skupinu dítěte	3	20

Tabulka č. 5

Důvody proč dítě volnočasové aktivity nenavštěvuje

Graf č. 6 odpovědi na otázku č. 4

Zjištění

Nejvyšší procentuální zastoupení je kategorie *jiné*. Jako odpověď v kolonce *jiné* rodiče v otázce číslo 4 uváděli v prvním případě, že dávají přednost nekolektivním a neřízeným aktivitám a že si zároveň rodič myslí, že v tomto věku aktivity nejsou potřeba. Tato odpověď by se dala zařadit dle mého názoru do možnosti: nepovažuji to za důležité. Dalším odůvodněním rodičů byl zmíněn nedostatek času v podobě nestíhání vyzvednout dítě z mateřské školy a na kroužek jej odvést. Tato odpověď by se dala zařadit do kategorie *časová náročnost*. Třetí odpovědi v kolonce *jiné* byla kombinace nezájmu dítěte a nabídky pouze cvičení v Sokole. Poslední odpovědi respondenta v kolonce *jiné* byl nezájem a žádná motivace dítěte pro jakoukoli aktivitu.

Otázka č. 5: Jaké volnočasové aktivity dítě navštěvuje?

V této otázce zjišťujeme, jaké volnočasové aktivity děti navštěvují.

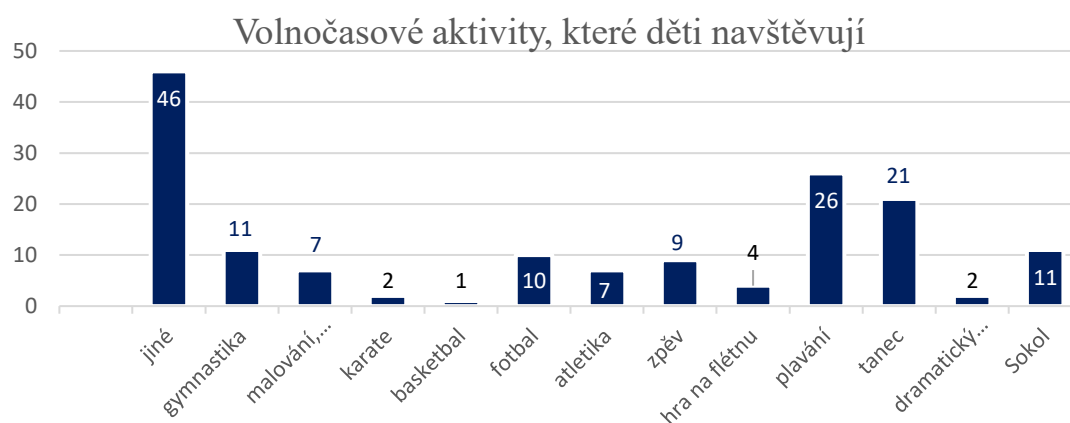
Podotázky:

1. Jaké volnočasové aktivity zahrnuje kategorie *jiné*? (přičteny odpovědi kategorie *jiné* a rozřazeny k již stávajícím kategoriím, popřípadě vytvořeny nové kategorie)
2. Jaké volnočasové aktivitě se nejčastěji věnují dívky/ chlapci?
3. Jaké volnočasové aktivity dítě navštěvuje?

Jaké volnočasové aktivity dítě navštěvuje?

Odpověď	Počet responzí	Podíl v %
jiné	46	27
gymnastika	11	7
malování, kreslení	7	4
karate	2	1
basketbal	1	1
fotbal	10	6
atletika	7	4
zpěv	9	5
hra na flétnu	4	2
plavání	26	16
tanec	21	13
dramatický kroužek	2	1
Sokol	11	7
keramika	10	6

Tabulka č. 6

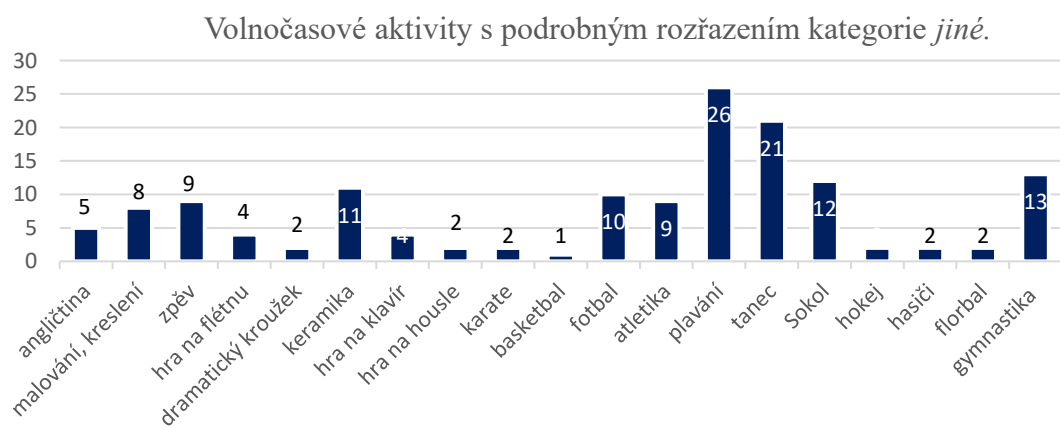

Graf č. 7, odpovědi na otázku č. 5

Jaké volnočasové aktivity zahrnuje kategorie *jiné*?

Odpověď	Počet responzí
angličtina	5
malování, kreslení	8
zpěv	9
hra na flétnu	4
dramatický kroužek	2
keramika	11
hra na klavír	4
hra na housle	2
karate	2
basketbal	1
fotbal	10
atletika	9
plavání	26
tanec	21
Sokol	12
hokej	2
hasiči	2
florbal	2
gymnastika	13

Tabulka č. 7

Graf č. 8, odpovědi na otázku č. 5

JAZYKOVÉ

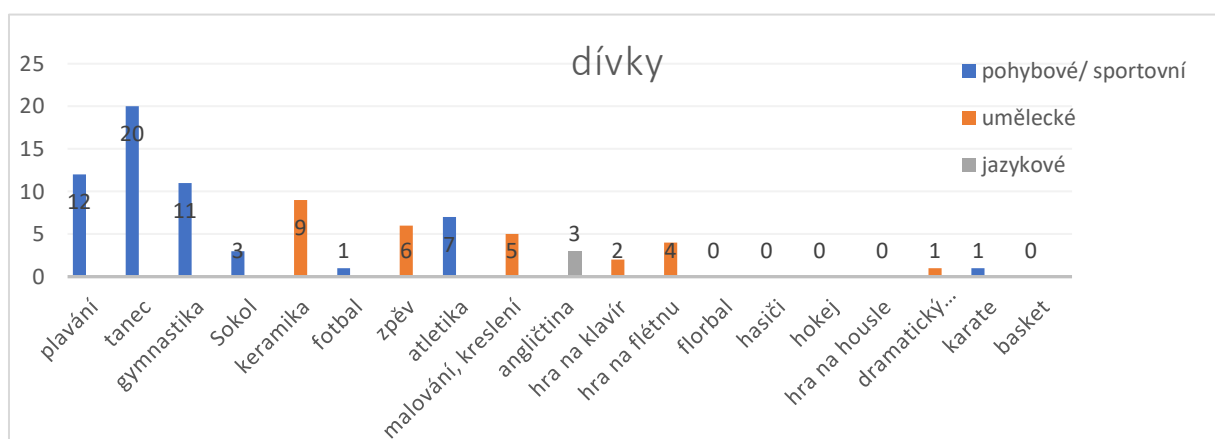
UMĚLECKÉ

POHYBOVÉ/ SPORTOVNÍ

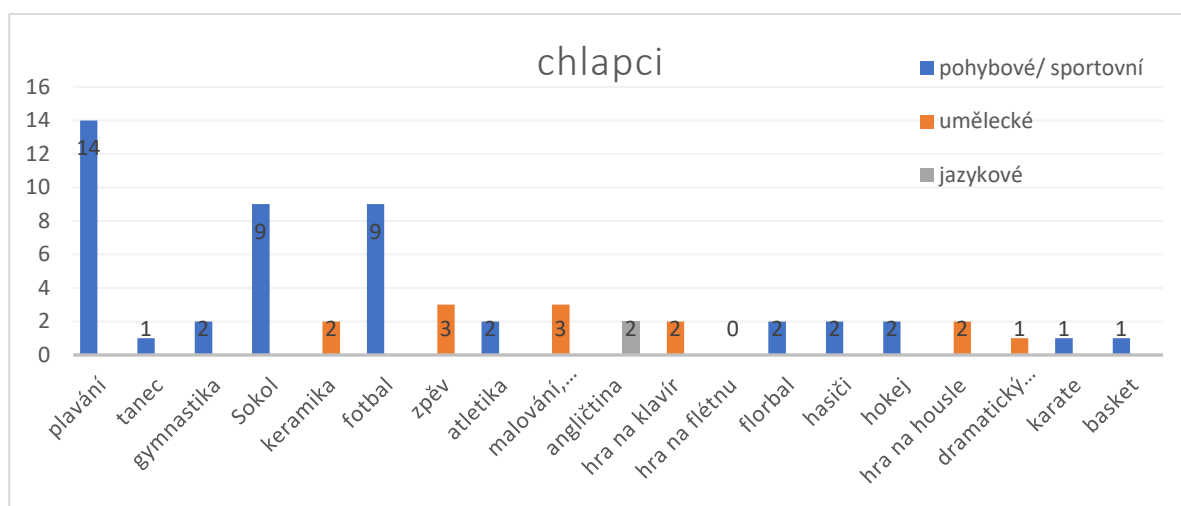
Podotázka: Jaké volnočasové aktivitě se nejčastěji věnují dívky/ chlapci?

dívky	volnočasová aktivita	chlapci
3	angličtina	2
9	keramika	2
6	zpěv	3
5	malování, kreslení	3
2	hra na klavír	2
4	hra na flétnu	0
0	hra na housle	2
1	dramatický kroužek	1
20	tanec	1
11	gymnastika	2
3	Sokol	9
1	fotbal	9
7	atletika	2
0	florbal	2
0	hasiči	2
0	hokej	2
1	karate	1
0	basket	1
12	plavání	14

Tabulka č. 8

Graf č. 9, odpovědi na otázku č. 5

Graf č. 10, odpovědi na otázku č. 5

Zjištění

V této otázce nebylo možné obsáhnout všechny kroužky, soubory, či oddíly, do základního výběru. Dnešní nabídka kroužků, či volnočasových aktivit, je totiž velice široká. Děti předškolního věku se dnes mohou věnovat kroužku rybaření stejně tak jako mohou navštěvovat výtvarné workshopy v Národní galerii. Proto bylo do základního výběru zařazeno původně 14 různých aktivit. Jednalo se o aktivity pohybové, výtvarné, ale i hudební. V kategorii jóga bylo 0 responzí, tudíž do tabulky a grafu tato kategorie nebyla zařazena. Čtrnáctou kategorií byla kategorie – *jiné*. Z odpovědí rodičů v prvním grafu otázky č. 5, lze vyčíst, že nejfrekventovanější odpovědí byla právě kategorii *jiné*. V kategorii *jiné* bylo 46 responzí, tedy celých 27 %. Podrobnější zaměření na kategorii *jiné* nám umožňuje upravit tabulku a graf. Roztříděním responzí z kategorie *jiné* do již utvořených kategorií tak poskytuje komplexnější vhled na kroužky a jejich zastoupení.

Nejčastější odpovědí na otázku č. 5 bylo po podrobném zkoumání *plavání* (26 responzí, 18 %). Druhou nejčastější odpovědí byl *tanec* (21 responzí, 16 %). Třetí nejčastější odpovědí byla *gymnastika* (13 odpovědí, 9 %). Třemi nejfrekventovanějšími volnočasovými aktivitami jsou pohybové aktivity. Další pohybovou aktivitou, jíž respondenti zmínili - 12x (8 %) bylo cvičení v *Sokole*. První nepohybovou aktivitou je v zastoupení 8 % kroužek *keramiky* v 11 případech. Z toho vyplývá, že jedno dítě má zhruba 1,9 kroužků. Dalo by se říci, že dítě v předškolním věku má téměř 2 volnočasové aktivity, kterými svůj volný čas naplňuje.

Pokud se zaměříme na genderové zastoupení v otázce č. 5, je zřetelné, že nejčastější kategorií volnočasové aktivity u dívek předškolního věku je *tanec*. V kategorii *tanec* bylo zaznamenáno 20 responzí. U chlapců bylo nejčastější odpovědí *plavání*. Zajímavé může být

zjištění, že v kategorii *Sokol*, jenž obsahuje všestranné cvičení vhodné pro děvčata i chlapce, bylo zaznamenáno celkově 12 responzí, avšak z toho jen čtvrtina (3 odpovědi) tvořily dívky. Zbýlých devět responzí v kategorii *Sokol* náleželo chlapcům. Vysoké zastoupení v kategorii chlapců měl také *fotbal*, a to s celkovým počtem 9 responzí, u dívek tato kategorie zaznamenala jen 1 odpověď. U dívek bylo zaznamenáno 0 responzí v těchto kategoriích: *florbal*, *hasiči*, *hra na housle*, *basketbal*. Naopak u chlapců 0 odpovědí zaznamenala pouze jedna kategorie *hra na flétnu*.

Otázka č. 6: Na jakém kroužku, kolik minut, kolikrát týdně dítě tráví čas?

Otázka č. 7: Na jakém dalším kroužku, kolik minut, kolikrát týdně dítě tráví volný čas?

Otázka č. 8: Na jakém druhém dalším kroužku, kolik minut týdně dítě tráví volný čas?

Otázky č. 6, 7 a 8 zjišťují 3 různé údaje. Kombinace těchto tří otázek zjišťuje podrobné informace o konkrétních volnočasových aktivitách. Dozvídáme se, například kolik dětí má jeden kroužek, kolik dětí navštěvuje volnočasové aktivity jednou v týdnu.

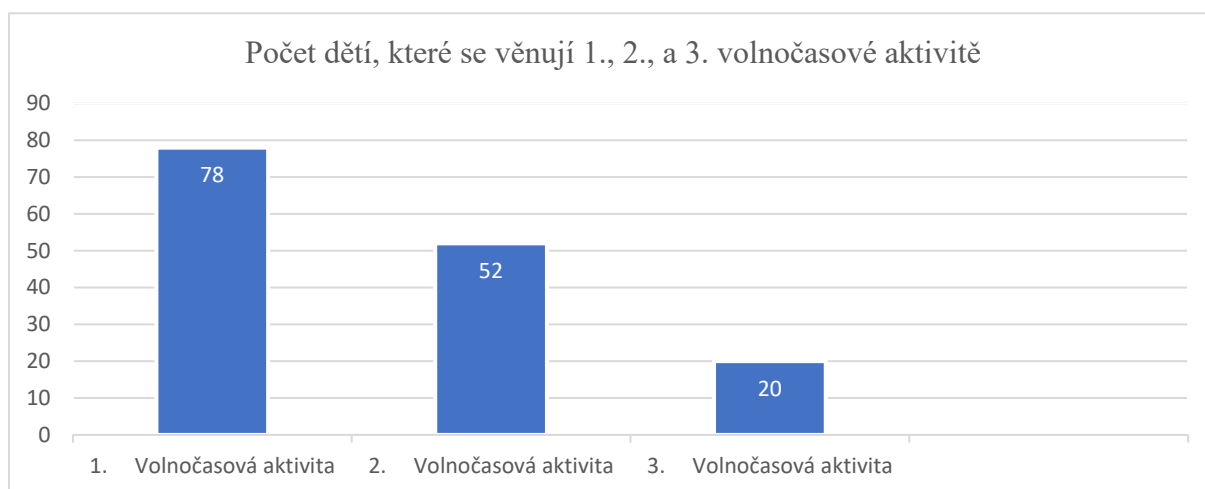
Podotázky:

1. Kolik dětí se věnuje 1., 2., 3., volnočasové aktivitě?
2. Kolikrát týdně se dítě věnuje volnočasové aktivitě?
3. Jaký je poměr časové dotace jednotlivých volnočasových aktivit v minutách?

Kolik dětí se věnuje 1., 2., 3., volnočasové aktivitě?

Volnočasová aktivita	ANO – navštěvuje	Podíl v %
1. Volnočasová aktivita	78	86
2. Volnočasová aktivita	52	57
3. Volnočasová aktivita	20	22

Tabulka č. 9

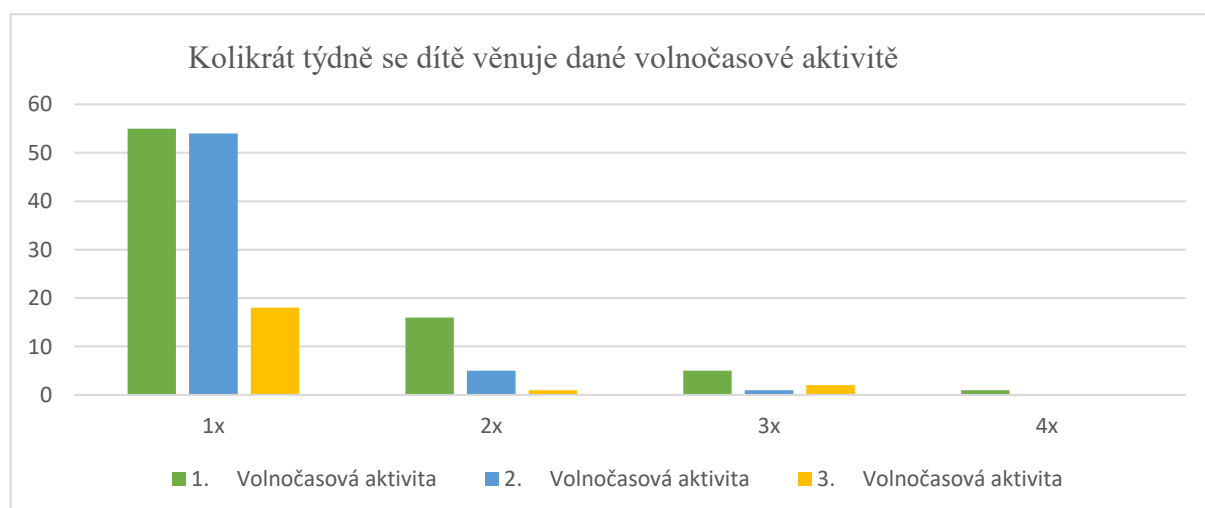

Graf č. 11, odpovědi na otázky 6-8

Kolikrát týdně se dítě věnuje volnočasové aktivitě?

Kolikrát týdně	1. Volnočasová aktivita	2. Volnočasová aktivita	3. Volnočasová aktivita
1x	55	54	18
2x	16	5	1
3x	5	1	2
4x	1	0	0

Tabulka č. 10

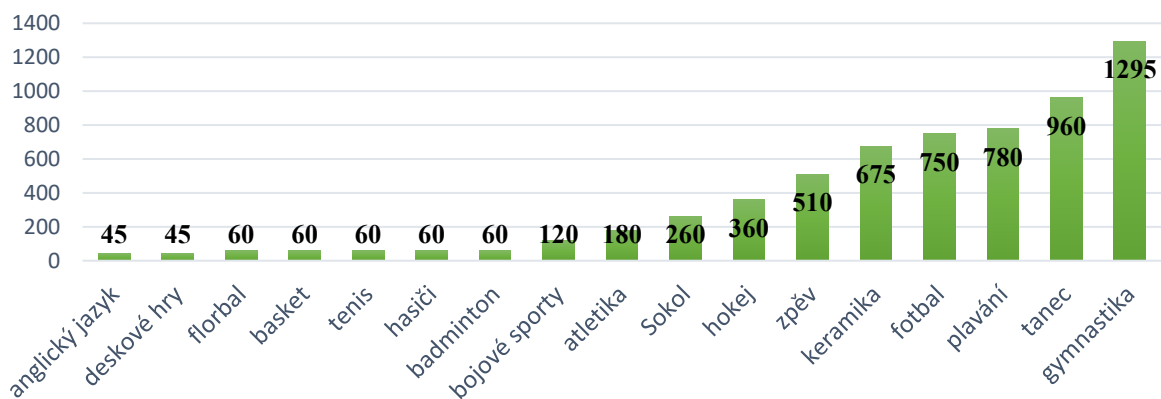
Graf č. 12, odpovědi na otázky 6-8

Jaký je poměr časové dotace jednotlivých volnočasových aktivit v minutách?

Název volnočasové aktivity	Čas celkem v minutách	Čas celkem v hodinách
zpěv	510	8,5
tanec	960	16
hokej	360	6
angličtina	45	0,75
fotbal	750	12,5
florbal	60	1
gymnastika	1295	21,6
plavání	780	13
deskové hry	45	0,75
basket	60	1
Sokol	260	4,3
tenis	60	1
bojové sporty	120	2
atletika	180	3
hasiči	60	1
badminton	60	1
keramika	675	11,25

Tabulka č. 11

Čas na kroužku v minutách

Graf č. 13, odpovědi na podotázku

Zjištění

Dle porovnání odpovědí otázek č. 6, 7, a 8 je zřejmé, že nejčastěji dle odpovědí respondentů předškolní děti navštěvují dané volnočasové aktivity *1x týdně* (celkem 127 responzí). To znamená, že většina dětí chodí na kroužek jednou v týdnu. Odpovědi v kategorii *2x týdně* bylo zaznamenáno celkem 22 odpovědí, v kategorii *3x týdně* bylo zaznamenáno 8 odpovědí a v kategorii *4x týdně* byla zaznamenána pouze jedna odpověď. Dále lze říci, dle výsledků znázorněných *grafem č. 10*, že nejvíce dětí má jeden kroužek (78 odpovědí), poté počet u druhé volnočasové aktivity a u třetí klesá. Nejméně dětí má 3 volnočasové aktivity. Pouze čtvrtina z celkového počtu dětí se jim věnuje.

Z výsledků uváděných v grafu k podotázce-*Jaký je poměr časové dotace jednotlivých volnočasových aktivit v minutách*, lze říci, že dle odpovědí respondentů byl zaznamenán nejvyšší počet strávených minut na kroužku *gymnastiky*. Zároveň však nejčastější odpovědí, na jaký kroužek děti chodí byla kategorie *plavání*. Znamená to tedy, že nejčastější volnočasovou aktivitou zkoumaného vzorku je plavání ale časová dotace strávených minut dětí na kroužku je nejvyšší v kategorii *gymnastika*.

Jelikož se v teoretické části zabývám tématem rané sportovní specializace, zaměřila jsem se i v tomto kontextu na její možnou přítomnost v tomto výzkumném vzorku. Ve výzkumném vzorku jsem pro hlubším zkoumání zjistila 4 případy, které by mohly být ranou sportovní specializací. Nyní konkrétně popíši, o jakou časovou dotaci kroužku, věku dítěte a věnování se aktivitě týdně jde. První případ je chlapec, jenž se věnuje hokeji, jsou mu čtyři roky a jedna cvičební jednotka (trénink) trvá 90 minut. Týdně se chlapec hokeji věnuje 4x. Druhým případem je také čtyřleté dítě, ale dívka. Věnuje se gymnastice, na které tráví 60 minut 3x týdně. Třetím případem možné rané sportovní specializace je šestiletá dívka, jež se věnuje gymnastice 3x týdně 120 minut. Posledním případem je sedmiletá dívka, která se věnuje gymnastice 3x týdně a cvičební hodina trvá 100 minut. Všechny tyto 4 případy vysoce převyšovaly ostatní případy jak v kategorii časové dotace, tak i v kategorii kolikrát týdně se dítě aktivitě věnuje.

Otázka č. 9: Jak zájmové kroužky vybíráte?

Otázka č. 9 zjišťuje, jaké faktory ovlivňují rodiče při výběru volnočasové aktivity. Dle nejfrekventovanější odpovědi, lze vyvodit jaký faktor je pro rodiče nejdůležitější.

Jak zájmové kroužky vybíráte	odpovědi	Podíl v %
Dle zájmu dítěte	46	50
Dle rodiče	26	26
Dle prestižnosti kroužku	1	1
Časová náročnost	3	3
Webové stránky	0	-
Doporučení pedagoga	0	-
Dle záliby prvního dítěte	3	3
Dle časového rozvrhu dítěte	1	1
Na doporučení někoho jiného	3	3
Dle dopravní dostupnosti	3	3
Dle financí	0	-
jiné	9	10

Tabulka č. 12

Graf č. 14 odpovědi, na otázku č. 9

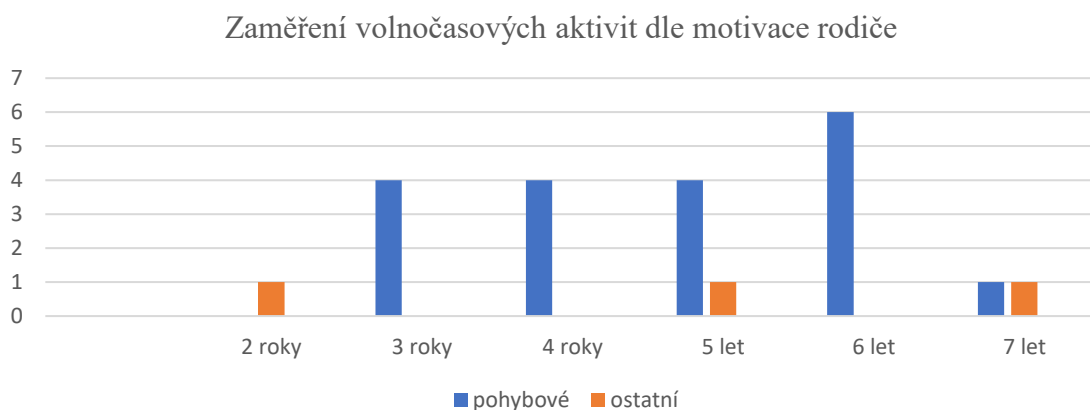
Zjištění

Dle odpovědí respondentů je zřejmé, že nejvyšší zastoupení má kategorie *dle zájmu dítěte*, tato kategorie obsahuje 46 responzí a zřetelně převyšuje všechny ostatní kategorie. Dle rodičů, jenž participovali v tomto výzkumu se tedy nejvíc z nich vyjádřilo, že volnočasové aktivity pro své předškolní dítě vybírají dle toho, co si jejich dítě přeje a jaký kroužek, oddíl, či soubor chce ono samo navštěvovat. Kategorie *dle zájmu dítěte* tvoří 50 % všech responzí. Druhou nejčastější odpovědí je kategorie *dle rodiče*. Celkem 26 responzí tvoří kategorie *dle rodiče*, je tedy možné říci, že 26 % z celku dotazovaných vybírá svým předškolním dětem volnočasové aktivity na základě vlastních zkušeností a vlastního úsudku. Za zmínku také stojí kategorie *jiné*, která byla tvořena převážnou odpovědí kombinace kategorie *dle zájmu dítěte* a *dle rodiče*.

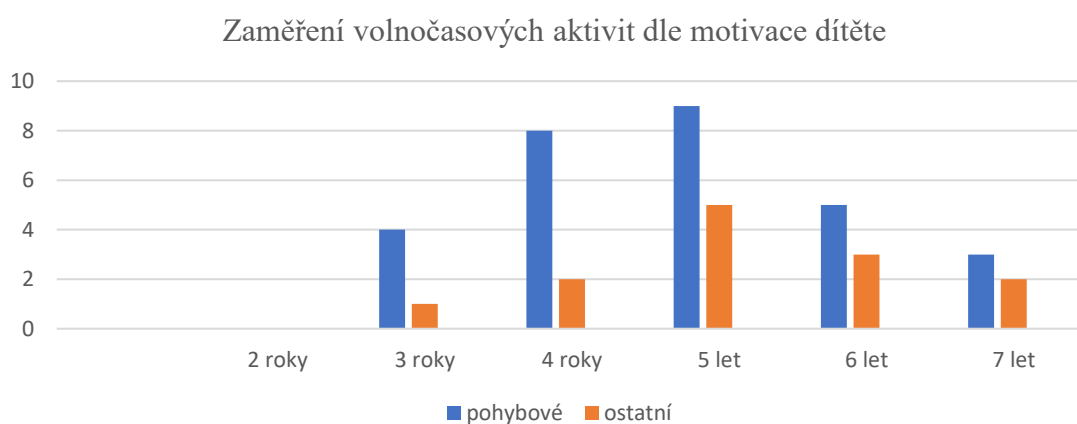
Co ukazují výsledky otázky č. 9 pokud je propojíme s výsledky otázky č. 1 (věk dítěte).

Dle rodiče			Dle zájmu dítěte	
věk	pohybové	ostatní	pohybové	ostatní
2 roky	0	1	0	0
3 roky	4	0	4	1
4 roky	4	0	8	2
5 let	4	1	9	5
6 let	6	0	5	3
7 let	1	1	3	2
Celkem:	19	3	29	13

Tabulka č. 13

Graf č. 15, odpovědi na otázku č. 9

Graf č. 16, odpovědi na otázku č. 9

Zjištění

Následující tabulka je zaměřena na dvě nejčastější odpovědi otázky č. 9 jimiž jsou kategorie *dle rodiče* a kategorie *dle zájmu dítěte*. V kategorii, jež měla nejvíce responzí (*dle zájmu dítěte*) je možné si všimnout, že 29 responzí z celkových 46 se týká volnočasových pohybových aktivit. Je tedy zřejmé, že dle odpovědí rodičů si děti volí spíše záliby pohybově zaměřené. Ostatní aktivity, jenž jsou aktivitami převážně estetického charakteru obsahuje dle počtu celkem 13 responzí. Zaměříme-li se na aktivity, které spadají do aktivit zvolených dle rodičů předškolních dětí, opět převládají aktivity pohybového charakteru, a to konkrétně s 19 odpověďmi. Zatímco ostatní aktivity jako např. aktivity hudební, či výtvarné mají v této kategorii zastoupení pouze ve 3 odpovědích.

V této otázce č. 9 došlo k neshodě, čtyři respondenti na tuto otázku odpověděli výběrem jedné z možností, i přesto, že v předešlé otázce, zda jejich dítě navštěvuje kroužek odpověděli že ne (nenavštěvuje), vzniká tak neshoda ve výsledku místo 46 odpovědí je 42. Vysvětlením může být, že 4 respondenti odpověděli podmiňovacím způsobem tzn. kdyby jejich dítě kroužek

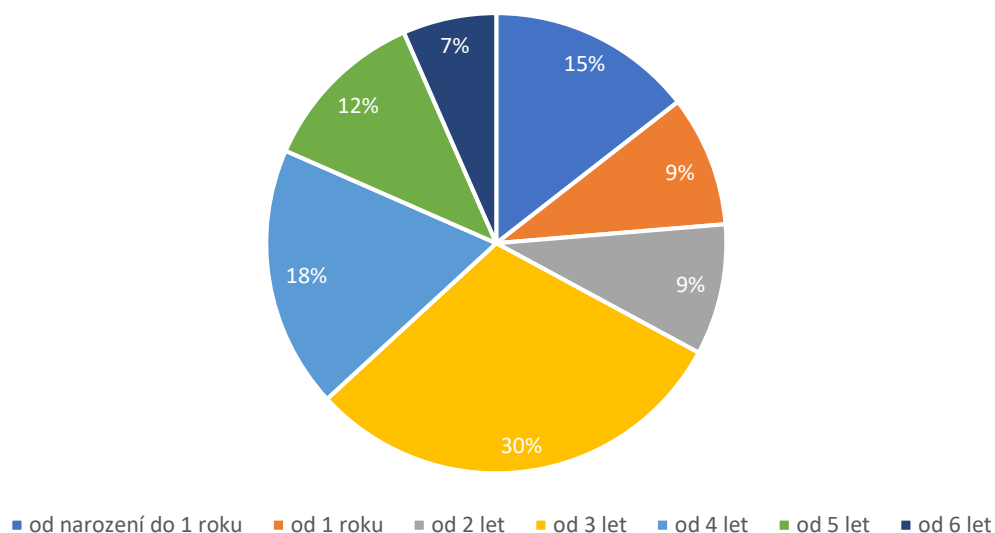
navštěvovalo, jejich motivací by byl zájem dítěte. Stejný případ jsem zaznamenala také v další možnosti odpovědi na otázku číslo 9 a to, že kdyby děti kroužek navštěvovaly, rodič by volil dle vlastní zkušenosti – úsudku a kroužek tak dítěti vybral sám, jaký by uznal za vhodný. V této otázce se vyskytlo 6 nevyplněných odpovědí.

Otázka č. 10: Od jakého věku dítě zájmové kroužky navštěvuje?

Věk	Odpovědi	Podíl v %
od narození do 1 roku	11	14
od 1 roku	7	9
od 2 let	7	9
od 3 let	23	30
od 4 let	14	18
od 5 let	9	12
od 6 let	5	7

Tabulka č. 14

Poměr věku dětí od kterého navštěvují volnočasové aktivity

Graf č. 17, odpovědi na otázku č. 10

Zjištění

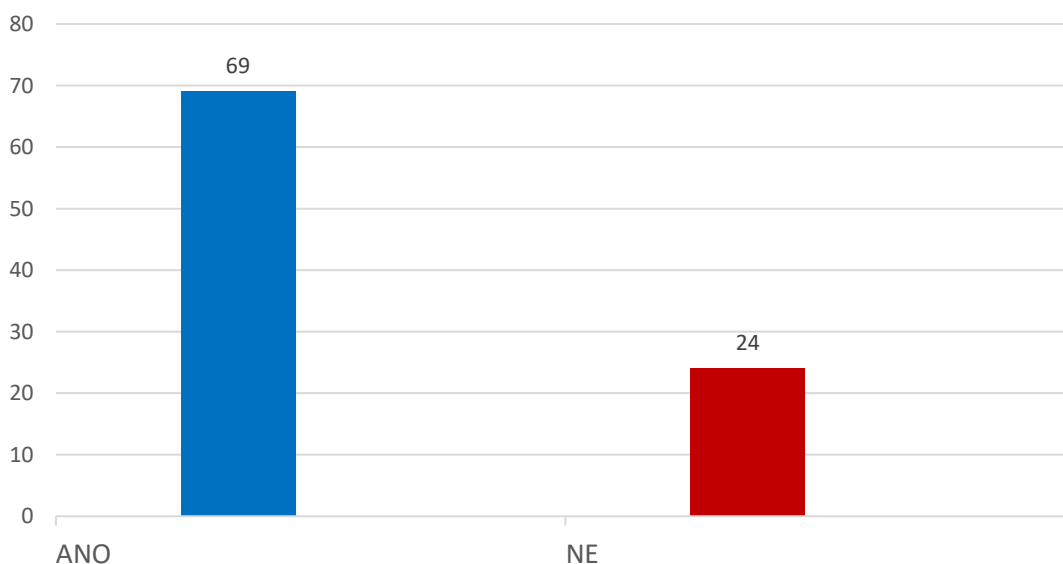
Dle respondentů nejčastěji předškolní děti začínají navštěvovat volnočasové aktivity ve věku 3 let. Kategorie od 3 let obsahuje celkem 23 responzí což je celkem 30 %. Věk tří let je úzce spojen u mnoha dětí s nástupem do mateřské školy, je tedy možné že většina tříletých dětí začíná s volnočasovou aktivitou právě v období, kdy nastupuje prvně do mateřské školy. Druhou nejčastější odpovědí na otázku od kolika let dítě navštěvuje volnočasové aktivity je kategorie 4 roky, a to s počtem 14 responzí (18 %). Na závěr je dobré zmínit, že 2 rodiče tuto otázku nevyplnili proto dochází při celkovém součtu místo 78 odpovědí 76.

Otázka č. 11: Znáte kvalifikaci vedoucího, jenž vede volnočasové aktivity?

	Odpovědi	Podíl v %
ano	69	74
ne	24	26

Tabulka č. 15

Znalost kvalifikace vedoucího volnočasových aktivit

Graf č. 18, odpovědi na otázku č. 11

Zjištění

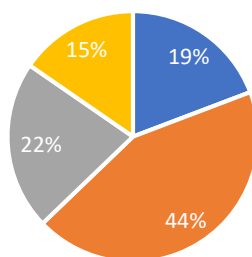
Otázka č. 11 prověřovala informovanost rodičů ohledně vzdělání lektora kroužku, či volnočasové aktivity. Výsledek poukazuje, že 69 respondentů zná vzdělání lektora a 24 respondentů nikoliv.

Otázka č. 12: Kdo vede zájmové kroužky Vašeho dítěte?

	Odpovědi	Podíl v %
lektor	15	19
trenér	34	44
pedagog	17	21
někdo jiný	12	19

Tabulka č. 16

Vedoucí volnočasových aktivit

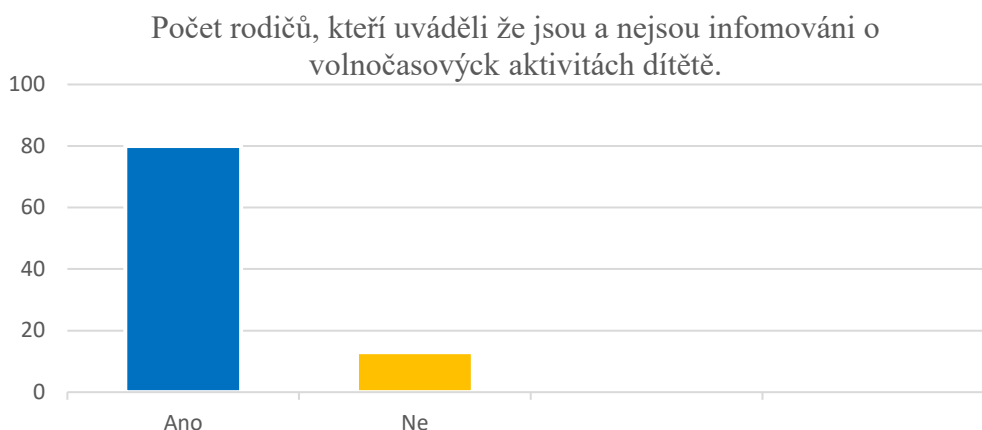
Graf č. 19, odpovědi na otázku č. 12

Zjištění

Výsledky otázky č. 12 jen potvrzují již předešlé zjištění a to, že děti se nejčastěji věnují aktivitám pohybovým, tudíž v této otázce rodiče odpovídali, že vedoucím kroužku je trenér. Nejvyšší procentuální podíl má kategorie *trenér*, a to konkrétně s 42 % (34 odpovědi). Druhou nejčastější kategorií je s 21% kategorie *pedagog* (17 odpovědi).

Otázka č. 13: Myslíte si, že jste dostatečně informováni o činnosti v jednotlivých zájmových kroužcích Vašeho dítěte?

	Odpovědi	Podíl v %
ano	80	86
ne	13	14

Graf č. 20, odpovědi na otázku č. 13

Zjištění

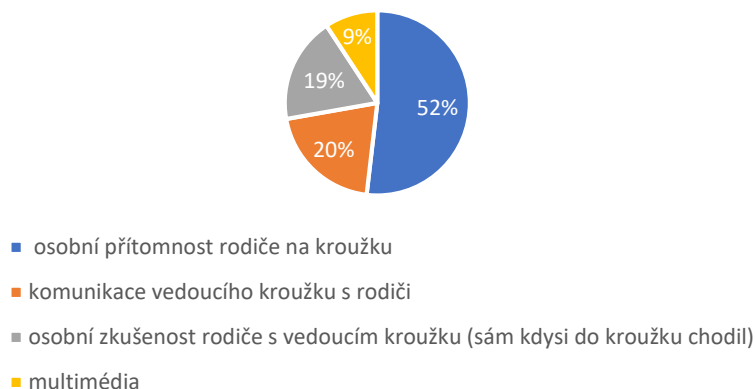
Dle odpovědí respondentů v otázce č. 13 převážná většina (86 %) zvolila možnost *ano*, to tedy znamená, že většina dotazovaných si myslí, že jsou dobře informováni o dané volnočasové aktivitě svého dítěte.

Otázka č. 14: Odůvodněte svou předešlou odpověď.

Zjišťujeme, jakým způsobem jsou rodiče informováni o volnočasových aktivitách, jejich náplni a průběhu.

	Odpovědi	Podíl v %
Osobní přítomnost rodiče na kroužku	28	52
Komunikace vedoucího kroužku s rodiči	11	20
Osobní zkušenost rodiče s vedoucím kroužku	10	19
Multimédia	5	9

Tabulka č. 17

Graf č. 21, odpovědi na otázku č. 14

Zjištění

V této otázce odpovídali rodiče volně. Tato otázka se vztahovala k otázce č. 13. Pokud rodiče zvolili v otázce č. 13 kategorii *ano* – odpovědi byly po důkladném přezkoumání rozděleny do 4 kategorií, které zmíním níže. Pokud rodiče odpověděli v otázce č. 13. *ne*, jejich nejčastější odpovědí bylo, že nepocítují dostatečnou komunikaci ze strany vedoucího kroužku.

Nejpočetnější kategorie otázky č. 14

1. Osobní přítomnost

Nejčastější odpovědí rodičů (28) bylo zdůvodnění, že jsou na kroužku osobně přítomni. Někteří s dítětem přímo cvičí (např. kroužek v Sokole cvičení rodiče a děti), jiní rodiče mají možnost být na kroužku přítomni - dívají se (např. plavání, gymnastika).

2. Komunikace s vedoucím kroužku

Druhou nejčastější odpovědí rodičů byla osobní komunikace s vedoucím kroužku (11 odpovědí), skrze kterou se rodiče dozvědí potřebné informace.

3. Osobní zkušenost rodiče s vedoucím kroužku

Třetí nejčastější odpovědí pro kategorii *ano* byla tato: 10 rodičů odpovědělo, že osobu, jenž kroužek vede osobně znají, jelikož k ní sami do kroužku, či na hodiny chodili.

4. Multimédia (fotografie, webové stránky, videozáznam)

Čtvrtou nejčastější odpovědí byla: Fotky, web, net, multimédia. Rodiče tedy uváděli, že se informují hlavně skrze nástěnky na webových stránkách daného kroužku.

7.2 Polostrukturovaný rozhovor

Polostrukturované rozhovory jsem vedla s rodiči dětí, jež jsou ve věkovém rozmezí 3-7 let. Respondentů bylo celkem 6 - čtyři ženy a dva muži. Polostrukturovaný rozhovor mi v mé bakalářské práci pomohl nahlédnout na určité problémy a s nimi spojené odpovědi hlouběji a konkretizovat určité jevy. Polostrukturovaný rozhovor obsahoval 7 otázek. Celkové rozdělení rozhovoru mělo dvě části, jimiž byly otázky a odpovědi. Do odpovědí respondentů jsem téměř nezasahovala. Cílem všech otázek v rozhovoru bylo mi poskytnout konkrétní náhled na určité jevy v oblasti volný čas předškolních dětí a vliv rodičů na něj. Polostrukturovaný rozhovor mi poskytl komplexnější úhel pohledu na osobnost rodiče, tudíž pak lze lépe zjistit a pochopit dané souvislosti. Položenými otázkami jsem se snažila pochopit celkový pohled rodičů na volný čas dětí předškolního věku.

7.2.1 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumu se zúčastnilo celkem šest respondentů, čtyři matky a dva otcové. Věk respondentů se pohyboval od 24 let do 45 let. Rozmanitost v oblasti věku a zároveň i životních podmínek dotazovaných mi zajistily širší záběr výzkumu. Všichni respondenti měli v době výzkumu alespoň jedno dítě v předškolním věku. Všichni dotazovaní byli před začátkem rozhovoru informováni o tématu mé bakalářské práce a také o jejím záměru.

7.2.2 Realizace výzkumného šetření

Jak bylo již zmíněno, výzkumné šetření probíhalo s respondenty, tedy rodiči předškolních dětí. Zprvu jsem otázky směřovala spíše na obecnější témata jako jsou: volný čas a jeho důležitost pro předškolní děti. Respondenti se mohli k otázce jakkoli vyjádřit a téma rozvést spíše do širšího kontextu, což bylo mým záměrem již od začátku. Poté jsem přistoupila k otázkám konkrétnějším. Otázky hlavní se tedy týkaly osobnosti rodiče a jeho dítěte, či dětí, pokud měl rodič více dětí. Všechny otázky a jejich odpovědi byly zaznamenány na diktafon, zároveň jsem pořizovala během rozhovorů zápis, který jsem si zaznamenávala na samostatný arch papíru. Po ukončení rozhovoru jsem si diktafon několikrát pustila a provedla jsem doslovný přepis do počítače. Následně jsem všechny odpovědi rodičů velice dopodrobna zkoumala a vyvozovala závěry, které sloužily k doplnění informací získaných dotazníkovým šetřením.

Všichni rodiče byli obeznámeni, již před realizací rozhovoru, s pořizováním záznamu skrze diktafon a také se záměrem s kterým jejich odpovědi využiji.

Okruhy otázek rozhovoru

1. Co si myslíte o trávení volného času dětí ve věku 3-6 let?
2. Myslíte si, že je důležité, aby děti v tomto věku navštěvovaly volnočasové aktivity?
3. Jak vaše děti tráví volný čas?
4. Co vás motivuje pro výběr volnočasové aktivity?
5. Na základě, čeho si vybíráte z nabídky kroužků? (např: časová dostupnost/ finanční dostupnost/ vlastní zkušenost/ ...)
6. Co považujete za nejdůležitější při výběru volnočasové aktivity pro své dítě?
7. Jak si vybíráte z nabídky kroužků?

Členění odpovědí respondentů do kategorií

1. Část – vztahující se k volnému času předškolních dětí z pohledu rodiče
2. Část – přisuzovaná důležitost volnočasovým aktivitám
3. Část – trávení volného času předškolního dítěte/ dětí
4. Část – faktory ovlivňující rodiče pro výběr volnočasové aktivity

Rozhovor č. 1

Rodič: matka

Věk: 30 let

Děti: chlapec 3 roky a dívka 7 let

1. Část – vztahující se k volnému času předškolních dětí z pohledu rodiče

Dle výpovědi matky je nejdůležitější při trávení volného času předškolních dětí volnost, spokojenost a možnost si hrát. Volné hře je přisuzována vysoká míra důležitosti. Rodina jako celek v tomto případě upřednostňuje setkávání se s přáteli, kde rodiče vymýšlí program pro děti, ale matka zmiňuje, že nejde o nic řízeného. Co matka naopak za důležité nepovažuje jsou kolektivní aktivity různého charakteru. Svůj názor pak podporuje tvrzením, že starší dcera, které je sedm let tyto skupinové aktivity nikdy nevyhledávala a nepřišly jí zábavné. Obecně pak v závěru matka shrnuje, že se domnívá, že je pro děti v tomto věku důležité zvykat si na pravidla jenž je potřeba dodržovat a učit se je.

2. Část – přisuzovaná důležitost volnočasovým aktivitám

V této kategorii respondentka velice často zmiňuje rodiče a jejich vliv na předškolní dítě. Zmiňuje rodiče a konkrétně jejich postavení a zkušenosti k mimoškolním aktivitám. Respondentka nepovažuje mimoškolní aktivity za nezbytně nutné, tedy nepřisuzuje jim vysokou důležitost. Naopak důležitost přisuzuje mateřské škole. Zároveň také mimo záznam uvádí, že její dcera 7 let na kroužky mimoškolní nechodí (chodí na 2 kroužky ve škole), ale že si přeje být každý den do 17:00 hodin ve škole s kamarádkami. Což poukazuje na vysokou tolerantnost rodičů v rozhodování sedmileté dívky a zároveň na vysoké nadšení dívky trávit čas ve škole. Je tedy zřejmé, že pro respondentku je důležité to, co si přeje dítě. Zároveň je také důležité pro dotazovanou matku dětí vybrat kvalitní předškolní a školní vzdělávací instituci pro své děti, která jim bude poskytovat dostatek možností a impulzů v oblasti rozvoje. Na druhou stranu však zmiňuje, že pokud dítě má o nějakou oblast zájem a chce navštěvovat kroužek, či je dítě velice aktivní, tak je dobré, aby jej rodič vyslyšel a splnil tak jeho přání.

3. Část – trávení volného času předškolního dítěte/ dětí

V této části stručná odpověď respondentky poukazuje na orientaci volného času spíše v rodině nežli mimo ni. V první otázce byla část odpovědi věnována právě trávení volného času s přáteli a vymýšlení programu pro děti. Velký důraz je opět kladen na volnou hru obou dětí. Zároveň matka zmiňuje, že starší dcera navštěvuje dvě volnočasové aktivity pod záštitou školy.

4. Část – faktory ovlivňující rodiče pro výběr volnočasové aktivity

Respondentka v návaznosti na téma, co ji motivuje pro výběr volnočasové aktivity, nejdříve zmiňuje své preference, zároveň by však chtěla, aby dokázala aktivitu vybrat i způsobem, aby aktivita, či kroužek bavil i dítě. V závěru odpovědi uvádí příklad týkající se konkrétně mladšího dítěte (chlapec 3 roky), u kterého do budoucna vybere nejspíše pohybový kroužek. Jde tedy o souhru dvou faktorů, kterými je v tomto případě motivace rodiče, co on by si přál, aby jeho děti dělaly a motivace dítěte, co ono samo si přeje, k čemu inklinuje. Další zmínka ohledně výběru volnočasové aktivity se týká doporučení od známého a blízkost kroužku bydliště. Další názor respondentky se týká vedení kroužku, matka podotýká důležitost respektu.

Zjištění

Tento rodič se velice zajímá o to, jak jeho dítě tráví volný čas. Přeje si, aby se jeho dítě věnovalo volné hře a mělo mnoho času pohrát si se svým sourozencem ať už doma, či na hřišti. Nejčastěji dítě respondentky tráví svůj volný čas s rodinou doma, s kamarády, či s přáteli rodičů a jejich dětmi. Rodič si nemyslí, že by byly nezbytně nutné volnočasové aktivity v předškolním věku. Jako směrodatný ukazatel při výběru náplně volného času je hlavní pak názor rodiče samotného – jeho preference v kombinaci s tím co chce dítě. Jako další důležité faktory matka uvedla blízkost kroužku bydliště (dopravní dostupnost), časový rozvrh kroužku (časová dostupnost) a doporučení od známého. V teoretické části zmiňuje výzkum, jenž rozdělil rodiče do určitých skupin, dle odpovědí respondentky by mohla spadat do skupiny – Rodinný typ.

Rozhovor č. 2

Rodič: matka

Věk: 38 let

Děti: dívka 3 roky, chlapec 5 let

1. Část – vztahující se k volnému času předškolních dětí z pohledu rodiče

Respondentka se vyjádřila, že si myslí, že děti by svůj volný čas měly trávit co nejvíce venku, k organizovaným volnočasovým aktivitám se vyjádřila kladně. Dle odpovědi respondentky je tedy akurátní, aby dítě předškolního věku mělo alespoň jednu volnočasovou aktivitou řízenou jinou osobou než rodičem. Je tedy kladen důraz na vztah dítěte a respekt k autoritě. Dále matka ve své odpovědi totiž zmiňuje, že volnočasová aktivita s vedením například trenéra, může pro dítě být jakousi přípravou na školu.

2. Část – prisuzovaná důležitost volnočasovým aktivitám

V této části rozhovoru začala respondentka odpověď vztahovat přímo k mateřské škole, kterou její děti navštěvují. Jelikož je vytížena v práci, velice oceňuje, jak sama řekla, mimoškolní aktivity pod záštitou mateřské školy. Dle respondentky jde o nejlepší kombinaci, jak skloubit zálibu dítěte a časovou náročnost jejího návratu z práce, vyzvednutí dětí z MŠ a následné dovedení na kroužek. Nicméně na závěr odpověděla jednoznačně, že volnočasové aktivity jsou dle jejího názoru velice důležité, odůvodnila to socializací dítěte v novém kolektivu a zmínila, že ne všechny předškolní děti nutně mateřskou školu navštěvují. Ve volnočasových aktivitách tedy spatřuje potenciál, který děti může obohatit a připravit na vstup do školy. V závěru odpovědi respondentka ještě doplňuje, že dítě by aktivita měla bavit a zajímat.

3. Část – trávení volného času předškolního dítěte/ dětí

Matka uvádí, že její děti si mnohdy hrají doma, a tak tráví svůj volný čas. Mimo to ještě chodí často na hřiště, které mají za domem. Chlapec si často a rád hraje s kamarádem za domem, co se týče aktivit organizovaných, každé dítě má jeden kroužek. Chlapec 1x týdně fotbal. Dívka má také jeden kroužek 1x týdně a to zpěv. Matka však uvádí, že nejde jen o prosté zpívání, ale že kroužek je i pohybově zaměřen. Dalo by se říci, že jde o hudebně-pohybový kroužek. Dle výpovědi matky její dcera měla ještě navštěvovat kroužek plavání, ale to její dceru nebavilo, a tak matka našla právě již zmiňované zpívání.

4. Část – faktory ovlivňující rodiče pro výběr volnočasové aktivity

První, o čem se respondentka zmiňuje je její motivace, že pro děti bude vymýšlet náplň někdo jiný nežli ona. Jako odůvodnění podotýká, že není kreativní a vymýšlet pro děti program jí nejde. Proto je ráda, když děti nějaká činnost baví a v okolí se vyskytne například nějaký kroužek se zaměřením o které mají její děti zájem. Důležitým faktorem, je práce respondentky, přesně tedy pracovní doba. Matka poukazuje na fakt, že je pro ni velice důležité, aby kroužky dětí zapadaly jak do celkového harmonogramu rodiny tak i jejího pracovního harmonogramu. Dalším faktorem, který ovlivňuje výběr volnočasové aktivity této konkrétní respondentky je cena kroužku, jak sama ona tvrdí, pokud by cena kroužku pro dítě byla vysoká, ale dítě by si opravdu přálo kroužek navštěvovat byla by ochotna přistoupit na určitý kompromis. Z toho plyne, že ačkoli hlavní odpověď matky vypovídá o ceně, je zde zmíněna i motivace dítěte pro kroužek, z toho je možné usoudit, že matka dbá i na názor dítěte ohledně kroužku.

Zjištění

Tato respondentka velice často zmiňovala práci a náročnost jejího skloubení s kroužky dvou dětí. Svou práci, čas na ní, vztahovala k harmonogramu rodiny, vyzvedávání dětí z mateřské školy, ale i k místu bydliště a místu kroužku. Je tedy zřejmé, že tato respondentka dává důraz na to, jaké potřeby mají její děti, ale zároveň si je vědoma, že jejich přání musí uzpůsobit svým pracovním povinnostem. Faktory, které tuto respondentku ovlivňují, jsou v první řadě časová vytíženost, pak místo a na závěr uvedla osobnost učitele.

Rozhovor č. 3

Rodič: matka

Věk: 33 let

Děti: chlapec 6 let

1. Část – vztahující se k volnému času předškolních dětí z pohledu rodiče

Dle výpovědi matky je zřejmé, že dítě předškolního věku by mělo navštěvovat volnočasové aktivity. Dále se zmiňuje o svém synovi a jeho volnočasové aktivitě, kterou je plavání, na závěr dodává svou osobní zkušenost ve věku 6 let, kterou v jejím případě byly tzv. tanečky. Na konec dodává, že děti v předškolním věku se ve svém volném čase dostanou do jiného kolektivu a zároveň zjistí, co je bude bavit.

2. Část –přisuzovaná důležitost volnočasovým aktivitám

Respondentka svou odpovědí vyjadřuje souhlas a dodává, že si myslí, že je důležité, aby děti chodily ve svém volném čase na kroužky. Svou odpověď odůvodňuje z hlediska sociálního či společenského benefitu pro dítě. Důležitost matka shledává v určitém návyku, povinnosti a řádu který dítěti volnočasová aktivita může přinést.

3. Část – trávení volného času předškolního dítěte/ dětí

Respondentka uvádí, že její šestiletý syn navštěvuje 2x týdně plavání, kde je přítomna a může se dívat, jakých syn dosahuje pokroků. Je pro ni důležité být součástí volnočasové aktivity, protože zmiňuje že tam tak syn nemusí být sám.

4. Část – faktory ovlivňující rodiče pro výběr volnočasové aktivity

V souvislosti faktorů, jenž matku ovlivňují, nejdříve zmiňuje svou zkušenost, jak již bylo řečeno – tanečky a hned vzápětí zdůrazňuje doporučení lékaře na které dbá, aby si její syn nevhodnou volnočasovou aktivitou nemohl ublížit. Dále zmiňuje potřebu individuálního sportu, protože nevidí velký profit z týmového sportu, jako příklad uvádí fotbal. Na závěr se zmiňuje

o dostupnosti dané aktivity (plavání). Za nejdůležitější však matka považuje, aby jejího syna aktivita bavila.

Zjištění

Matka se o své dítě zajímá a volný čas vnímá jako možnost, jak se dítě může dostat do jiného kolektivu. Upřednostňuje individuální aktivity před týmovými, i přesto, že její syn chodí na plavání. Ráda tráví svůj volný čas se synem právě na plavání. Nejdůležitější je pro respondentku, aby aktivita dítě bavila.

Rozhovor č. 4

Rodič: otec

Věk: 30 let

Děti: chlapec 6 let

1. Část – vztahující se k volnému času předškolních dětí z pohledu rodiče

Otec nejdříve zmiňuje svou osobní zkušenost z dob, kdy on byl dítětem. Hlavním problémem dnešních dětí dle respondenta jsou pro starší děti sociální sítě a pro mladší děti televize a mobilní telefony. Co naopak považuje za pozitivní a důležité je příroda a hra předškolních dětí v ní, zmiňuje její důležitost v oblasti nabývání nových poznatků. Respondent v závěru uvádí, že pro něj není vhodné s dítětem sedět u stolečku a něco mu vysvětlovat ale upřednostňuje jít se svým synem ven a aktivně s ním volný čas trávit.

2. Část – přisuzovaná důležitost volnočasovým aktivitám

Respondent uvádí, že je dle jeho názoru důležité a v pořádku, dítě přihlásit na kroužek, ale neměl by to být kroužek úzce specializovaný již v takto brzkém věku. Otec si myslí, že by dítě předškolního věku nemělo být zaměřeno konkrétně a úzce na jednu oblast, ale být rozvíjeno do různých oblastí všestranně.

3. Část – trávení volného času předškolního dítěte/ dětí

Otec uvádí, že jeho syn tráví čas venku na zahradě, kde se věnuje převážně pohybovým aktivitám. Dále uvádí, že je pro něj důležitá komunikace se synem v návaznosti na to uvádí své vzpomínky ke svému dětství a vycházkám po vesnici na chalupě s babičkou. Na závěr konkretizuje záliby svého syna a uvádí, že si většinou kopou s míčem na zahradě, či používají pálky a užívají si společně volný čas.

4. Část – faktory ovlivňující rodiče pro výběr volnočasové aktivity

První, co rodič uvádí je důležitost kolektivu, ve kterém se dítě volnočasové aktivitě věnuje. Zmiňuje šikanu, která se může objevit již v takto brzkém věku, a že si nepřeje, aby jí jeho dítě zažívalo na kroužku. Jako druhou důležitou věc zmiňuje osobnost paní učitelky či vedoucí volnočasové aktivity. Je pro něj důležité, aby byla vstřícná k dětem a byla ve svém oboru vzdělaná. Na závěr uvádí motivaci dítěte pro danou aktivitu a také finanční stránku věci, která, jak sám uvádí pro něj až, tak důležitá není.

Zjištění

Rodič se mnohdy odvolává na vlastní zkušenosti a vzpomíná na období, kdy on sám byl v předškolním věku. Zdůrazňuje důležitost vhodného kolektivu, odmítá šikanu. Nepřeje si, aby jeho potomek musel toto trápení zažívat (on sám si tím nejspíše prošel). Důležité je pro něj trávit čas s dítětem venku a komunikovat s ním. Mnohdy zmiňuje pohybové aktivity, ke kterým má velice kladný vztah.

Rozhovor č. 5

Rodič: otec

Věk: 29 let

Děti: chlapec 5 let

1. Část – vztahující se k volnému času předškolních dětí z pohledu rodiče

Respondent se vyjadřuje v oblasti důležitosti volného času u předškolních dětí pozitivně a zmiňuje důležitost trávení volného času společně s dětmi. Poté však zdůrazňuje, že není vhodné, aby jeho syn trávil veškerý čas doma s rodiči.

2. Část – přisuzovaná důležitost volnočasovým aktivitám

Respondent si myslí, že volnočasové aktivity jsou jistě důležité, svou odpověď odůvodňuje přínosem, jenž je socializace dítěte v novém kolektivu.

3. Část – trávení volného času předškolního dítěte/ dětí

Respondent zmiňuje, že jeho syn si rád doma staví s legem a již v tomto věku tráví čas na počítači. Rodič dodává, že hry na počítači jejich syna baví, ale že se se svou ženou snaží tuto oblíbenou aktivitu svého syna ovlivňovat a zmírnit. Dále otec říká, že jeho syn chodí na fotbal a na kroužek výtvarné výchovy. Rozdíl pocítuje otec v motivaci syna. Konkrétně uvádí, že u kroužku výtvarného, je poznat, jak chlapce aktivita baví a naplňuje, naopak na fotbal se mu někdy úplně nechce.

4. Část – faktory ovlivňující rodiče pro výběr volnočasové aktivity

V této oblasti se respondent zamýšlí a uvádí, že se tolik o volný čas svého syna nezajímá, že to spíše dělá, jak on sám uvádí respondentova manželka. Dále zmiňuje finance a jejich důležitost. Na konec říká, že se vždy s manželkou domlouvají společně, ale že s návrhem přichází ona a on jej buď odsouhlasí, nebo je proti. Na závěr uvádí, že jeho manželka čte mnohdy recenze na internetu ohledně volnočasových aktivit.

Zjištění

Respondent jako jediný z dotazovaných uvádí, že jeho syn hraje již v tomto věku na počítači. Mimo to otec uvádí, že jeho potomek navštěvuje raději výtvarnou výchovu nežli na fotbalu. Na závěr otec zmiňuje, že jeho manželka se více věnuje hledání volnočasových aktivit pro jejich dítě.

Rozhovor č. 6

Rodič: matka

Věk: 45let

Děti: chlapec 5 let, dívka 8 let

1. Část – vztahující se k volnému času předškolních dětí z pohledu rodiče

Respondentka zmiňuje důležitost v oblasti vyjádření názoru dětí. Je pro ni důležité, aby si děti, řekly, kam budou chtít chodit a na jaký kroužek. Z odpovědí respondentky je opravdu znát zájem o děti. Také respondentka uvádí, že chce, aby si její děti nejdříve kroužek vyzkoušely a až poté se rozhodlo, zda tam chodit chce, či nechce.

2. Část – přisuzovaná důležitost volnočasovým aktivitám

Matka pozitivně hodnotí volnočasové aktivity, ale je pro ni důležité děti v předškolním věku nepřetěžovat. Říká totiž, že více aktivit budou mít, až budou na základní škole.

3. Část – trávení volného času předškolního dítěte/ dětí

Jako první zmiňuje své starší dítě-dceru, které je osm let a věnuje se sportovní gymnastice, zároveň říká, že hodně času tráví s kamarádkami venku jen tak, či na kolečkových bruslích. O synovi, kterému je pět let, respondentka zmiňuje, že si rád hraje s auty, či jinými hračkami.

4. Část – faktory ovlivňující rodiče pro výběr volnočasové aktivity

Pro respondentku je nejdůležitější, aby si děti řekly samy, čemu se chtějí věnovat. Po té matka zmiňuje důležitost místa konání kroužku a časového rozvrhu obou dětí.

Zjištění

Respondentka se velice přesvědčivě vyjadřuje ve prospěch dětí a jejich zájmů. Je patrné, že chce, aby se děti věnovaly aktivitám, kterým ony chtějí. Zároveň je však důležité, aby bylo možné aktivity stihnout. Záleží jí tedy i na časovém harmonogramu a dojezdové vzdálenosti.

7.2.3 Vyhodnocení polostrukturovaných rozhovorů

Nejprve je důležité zmínit, že všichni respondenti odpověděli na všechny otázky rozhovoru. Někteří se vyjadřovali stručněji, jiní se naopak rozmluvili a své názory sdělovali velice široce.

1. Část – vztahující se k volnému času předškolních dětí z pohledu rodiče

Všichni respondenti – jak matky, tak i otcové odpovídali kladně, mnohdy se opakovala ve výpovědích rodičů slova jako hra, zahrada, venku, rodina, společně. Lze tedy říci že všichni respondenti vnímají volný čas pozitivně a převážná většina z nich jej tráví venku, či na zahradě, nebo doma s rodinou.

2. Část – prisuzovaná důležitost volnočasových aktivit

Všech pět respondentů z šesti (tři matky a dva otcové) shledává volnočasové aktivity jako důležité a vhodné pro děti předškolního věku. Jedna respondentka však zmiňuje, že si nemyslí, že je důležitá organizovaná volnočasová aktivita již v takto nízkém věku- „...já si myslím, že to není jako úplně potřeba...“ následně dodává, že pokud by dítě zájem projevilo, je ochotna jej na kroužek přihlásit. Nejčastější pojmy, jež rodiče definují v závislosti na důležitosti volnočasové aktivity jsou: řád, povinnosti, socializace a kolektiv. Mnohdy respondenti uvádí, že jsou volnočasové aktivity vhodné pro děti již v tomto věku, protože je to určitým způsobem připraví na vstup do základní školy, děti se tu učí novým pravidlům, určitému režimu a konkrétně i nabývají vztahů k novým autoritám, nežli jsou rodiče a paní učitelky mateřské školy. Například respondentka č. 2 uvádí: „...aby tam vznikala nějaká ehm, vztah toho dítěte třeba k nějaké jiné autoritě, alespoň je to pak, jako nějaká příprava na školu.“

3. Část – trávení volného času předškolního dítěte/ dětí

Většina rodičů uvádí, že jejich předškolní dítě volnočasovou aktivitu navštěvuje 1x týdně. Mnoho rodičů zmiňuje, že si děti hrají, ať už venku, či doma, nebo tráví svůj volný čas se svými kamarády. Jako volnočasové aktivity se zde objevují: 1x týdně plavání, 3x týdně gymnastika, 1x týdně fotbal, 1x týdně výtvarná výchova. Zajímavé je vidět, že i výsledky získané dotazníkovým šetřením korespondují, a právě zmiňovaná gymnastika a plavání se jeví jako velice oblíbená volnočasová aktivita.

4. Část – faktory ovlivňující rodiče pro výběr volnočasové aktivity

Respondenti a respondentky v této oblasti nejčastěji zmiňovali vlastní zkušenost, vlastní preference, čas a místo bydliště. Své odpovědi vztahovali k volnočasovým aktivitám dítěte a důraz byl kladen především na to, co si přeje rodič, poté, co si přeje dítě, velkou roli také hrála časová dostupnost a také dopravní dostupnost. Respondentka č. 3. se zmínila že jí byl kroužek doporučen lékařem. Oba respondenti v souvislosti kroužků či volnočasových aktivit v určitou chvíli zmínili, že o volný čas jejich dětí se stará převážně manželka. Respondent č. 4 zmiňuje jako jediný, že pro něj finanční stránka není důležitá. Naopak respondentka č. 2. zmiňuje, že kdyby byl kroužek finančně náročný, ale moc by na něj děti chtěly chodit, je ochotna snažit se najít kompromis.

8 Odpovědi na výzkumné otázky

Na začátku praktické části jsem si stanovila několik výzkumných otázek. Po realizaci dotazníkového šetření a polostrukturovaných rozhovorů se na ně pokusím odpovědět.

- **Jaké faktory ovlivňují rodiče při výběru volnočasových aktivit u dětí předškolního věku?**

Na základě realizovaného výzkumu skrze dotazníkové šetření a jeho výsledků uvádím, že hlavním faktorem, který rodiče ovlivňuje při výběru volnočasové aktivity, je motivace dítěte. Znamená to tedy, že rodič naslouchá dítěti a dle jeho preferencí, zájmů a zálib pak volí volnočasové aktivity různého zaměření. Důležité je však zmínit, že tento výsledek vychází z dotazníkového šetření, kde respondent nemusí uvádět pravdu. Pokud tuto otázku vztahuji k výsledkům polostrukturovaných rozhovorů tam se již rodiče vyjadřovali, že aktivity vybírají dle svého uvážení.

- **Jaké jsou důvody, které vedou rodiče k tomu, aby jejich dítě volnočasovou aktivitu nenavštěvovalo?**

Ve výzkumném souboru se objevilo pouze 15 responzí rodičů, jež vysvětlovali proč se jejich děti volnočasovým aktivitám nevěnují. Po podrobném zkoumání je zjevné, že rodiče upřednostňují neorganizované a individuální volnočasové aktivity. Zároveň rodiče zmiňovali dva konkrétní faktory, které spolu souvisejí – časová *náročnost* a *dopravní dostupnost*. Časovou náročnost mnohdy zmiňovali rodiče ve spojitosti se svou pracovní dobou. Vysvětlovali, že nestíhají příjezd z práce, vyzvednutí dítěte v mateřské škole a poté jeho odvoz na vzdálený kroužek. Z rozhovorů vedených s rodiči se jedna respondentka vyjádřila, že organizované volnočasové aktivity pro předškolní děti nepovažuje za důležité.

- **Jaké je nejčastější zaměření volnočasových aktivit, jimž se děti předškolního věku věnují?**

Z dotazníkového šetření vyplývá jednoznačná odpověď. Nejčastější zaměření volnočasových aktivit je pohybové/sportovní. Spadají sem všechny volnočasové aktivity jejichž oblast zájmu rozvíjí u předškolních dětí pohyb a vzdělává je v oblasti tělovýchovy. V nižším věku dětí převažuje všestranná tělovýchova v oddílech Sokolské všestrannosti, se stoupajícím věkem dětí byl zaznamenán nárůst ve specializovanějších pohybových aktivitách (*gymnastika, plavání, fotbal aj.*).

- **Liší se struktura volnočasových aktivit dětí v závislosti na jejich pohlaví?**

Volnočasové aktivity se u chlapců a dívek liší. Dívky se věnují převážně pohybově-estetickým aktivitám (*tanec, gymnastika, plavání, keramika, kreslení...*). U dívek bylo zaznamenáno užší spektrum zaměření volnočasových aktivit nežli u chlapců. Dívky se z 19 možných kategorií věnují 14, kdežto u chlapců bylo jen v jedné kategorii zaznamenáno 0 responzí.

- **Jaké jsou nejčastěji volené volnočasové aktivity u předškolních dětí?**

Předškolní děti na základě zjištění vycházejících z realizovaného výzkumu se věnují nejčastěji *plavání*. Dle mého mínění může v tomto případě jít o přetrvávající aktivitu, kterou dítě navštěvovalo již od batolecího věku, a proto je procento responzí tak vysoké. Další pohled na kategorii *plavání* se mi naskytl díky rozhovoru s respondentkami. První respondentka tvrdila, že plavání jí doporučil pro jejího syna lékař, druhá zmiňovala, že chce, aby její děti uměly plavat.

Druhou nejčastější kategorií je *tanec* a třetí nejčastější volnočasovou aktivitou je dle počtu responzí *gymnastika*.

- **Na jaké volnočasové aktivitě tráví děti nejvíce času?**

Dle zjištěných informací nejvíce času děti tráví na *gymnastice*. Je vhodné podotknout, že tomu tak je i přesto, že děti nejčastěji navštěvují kroužek *plavání*. Je pravděpodobné, že tomu tak je z důvodu časové dotace plavání, která je mnohdy jen 30 minut (u mladších dětí). Naopak trvání gymnastického tréninku mnohdy přesahuje 90 minut. V potaz musíme také brát fakt, že gymnastické tréninky navštěvují děti vícekrát v týdnu.

- **Uvědomují si rodiče rizika rané sportovní specializace?**

Výsledky ukazují, že většina dětí navštěvuje pohybové aktivity v takové míře, že o ranou sportovní specializaci nejde (např. tanec, 1x týdně, 45 minut). Nicméně zaznamenala jsem v průběhu dotazníkového šetření několik málo případů, jejichž pohybová organizovaná volnočasová aktivita v poměru s ostatními dětmi jevila známky rané sportovní specializace. V rozhovorech s rodiči jsem nenarazila na jedinou odpověď, která by tento jev zmiňovala. Všichni rodiče byli zastánci dle jejich odpovědí spíše všestranného rozvoje, který navíc uváděli, že je pro děti vhodný. Dalo by se říci, že ač o tomto jevu nebyla zmínka, lze usoudit, že si uvědomují rizika rané sportovní specializace. A proto své děti dávají právě na volnočasové aktivity, které k rané sportovní specializaci nevedou.

- **Jakým způsobem jsou rodiče informováni o volnočasových aktivitách?**

Nejčastěji rodiče uváděli, že jsou na volnočasových aktivitách svých dětí přítomni. Informace týkající se daného kroužku tak rodiče buďto přímo vidí, nebo se po skončení mohou zeptat vedoucího kroužku. Komunikace, informovanost a přístup vedoucího kroužku může mít dost zásadní vliv na rodiče a volbu kroužku. Rodiče odpovídali, že spíše vyberou volnočasovou aktivitu pro své dítě takovou, u které mají snadný a vstřícný přístup k informacím.

Diskuze

Vzhledem k tématu bakalářské práce, která se týká především rodičů a jejich pohledu na volný čas, jsem zvolila kombinaci kvalitativního a kvantitativního výzkumu. V mé bakalářské práci se zaměřuji na faktory, které ovlivňují rodiče při výběru volnočasových aktivit předškolních dětí. V teoretické části práce jsem vycházela z prostudované literatury Pávková (2014), která došla k závěrům, že je důležité naslouchat dětem a podporovat jejich zájmy. Hlavní funkcí rodičů by mělo v této oblasti být, umět dětem naslouchat a dle toho volnočasovou aktivitu vybrat. Z mého realizovaného výzkumu je zřejmé, že tento teoretický předpoklad rodiče naplňují jen z části, jelikož 50 % responzí dotazníkové otázky, bylo zaznamenáno v kategorii *dle zájmu dítěte*.

Mé výsledky zároveň korespondují s myšlenkou Hofbauera (2004) který tvrdí, že smysluplné prožívání a trávení volného času dětí, na základě jejich dobrovolného rozhodnutí, je zatím nedosaženým cílem. A to proto, že 26 % bylo zahrnuto do kategorie *dle zájmu rodiče*. Také doplňková výzkumná metoda (polostrukurovaný rozhovor) potvrzuje, že rodiče si myslí, že volnočasové aktivity vybírají dle zájmu svého dítěte. Při podrobnějším rozpracování odpovědí v rozhovoru vyplývá na povrch, že faktory, kterými je výběr volnočasových aktivit nejčastěji ovlivněn jsou přání a preference rodičů, které jsou však uváděny ve většině případů podprahově.

Díky tomuto výsledku jsem se zamýšlela nad tím, jak v praxi změnit pohled rodičů na volný čas v případě pohybových aktivit předškolních dětí. Dle rodičů nejčastěji děti chodí na plavání a nejvíce času tráví na trénincích gymnastiky. Mou domněnkou je, že rodiče děti zapíší na plavání, protože plavání je volnočasovou aktivitou velmi propagovanou v naší společnosti. I v mém doplňkovém výzkumu jsem dospěla k informaci, že plavání pro předškolní dítě může být podporováno i ze strany lékaře. V případě, že si rodiče uvědomí, že je v nižším věku dětí možné praktikovat všestranně zaměřené volnočasové aktivity v rozsahu například 1–2 let přinese to mnoho pozitiv. Děti i rodiče společně absolvují pestrou škálu aktivit. Po každé cvičební jednotce (která je jiného zaměření) si následně mohou rodiče promluvit s dítětem o tom, jaké má dítě pocity a vjemy. To rodičům umožní porovnat, které aktivity dítě absolvovalo rádo, s nadšením, nebo se sebezapřením. Tímto způsobem pak rodič spolu s dítětem určí (na základě vyzkoušení širokého spektra pohybových aktivit) nejvhodnější variantu volnočasové aktivity a její rozsah. Tím se rodiče mohou vyhnout rizikům rané sportovní specializace. Dle mého názoru a zkušeností se tomuto způsobu nejvíce přibližuje Sokolská všestrannost – oddíl cvičení rodičů a dětí.

Dále jsem zjistila, že pokud má rodina více než jedno dítě je pro rodiče velice důležité místo kde se volnočasové aktivity konají a také jejich časový harmonogram. Je totiž složité skloubit pracovní dobu rodičů, vyzvedávání jednoho dvou, či více dětí a jejich následné doprovázení do dvou různých volnočasových aktivit. K tomuto problému se vyjádřili přímo dva rodiče v rozhovorech, že za nejvhodnější volnočasové aktivity u dětí předškolního věku považují kroužky pod záštitou mateřské školy, nemusí tak pak řešit jejich doprovod na vzdálené kroužky. Tento jev koresponduje s literaturou, kde Pávková (2002) zmiňuje, že nejvhodnější pro rodiče předškolních dětí jsou kroužky, které pořádá mateřská škola. Je tedy možné, že děti začínají s volnočasovými aktivitami právě když nastoupí do mateřské školy. Jsou totiž zvyklé na kolektiv dětí a začíná se již v tomto věku tříbit jejich zájem o konkrétnější činnosti, například zpěv.

V případě dalšího realizování výzkumu bych se zaměřila na podrobnější studium výzkumných metod, což by vedlo ke zvolení lepší formy dotazování. Díky tomu bych dosáhla přesnějších výsledků. Věřím, že tato práce poskytla vhled do tematiky volnočasových aktivit dětí již v takto útlém věku.

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřila na problematiku výběru volnočasových aktivit pro předškolní děti. Podkladem pro teoretickou část práce byla literatura, která se zabývala převážně tématy rodina a volný čas.

Zjistila jsem, že faktory, které ovlivňují výběr rodičů volnočasových aktivit se vyskytují v určitém zastoupení v osmi kategoriích. Nejvyšší zastoupení měla kategorie *dle zájmu dítěte*, kterou následovala počtem responzí kategorie *dle zájmu rodiče*. Podrobnějším zkoumáním jsem dospěla k závěru, že se tyto dvě zmíněné kategorie prolínají. Přestože si rodiče myslí, že aktivity vybírají jednoznačně dle zájmů dítěte, nezřídka se stává, že největší vliv na dítě mají právě oni (rodiče). K tomuto zjištění jsem dospěla díky ucelenému vnímání mnoha souvislostí skrze otázky dotazníku. A také díky tomu, že jsem podrobně analyzovala doslovné přepisy všech výpovědí rodičů. Zároveň jsem dospěla k výsledkům, že nejčastěji se předškolní děti věnují pohybovým neboli sportovním aktivitám. Nejvyšší zástupnost měla kategorie plavání, co se ale týká časové dotace z výzkumu vyplynulo, že nejvíce času děti stráví na gymnastice. Minutová dotace sportovní aktivity *gymnastika*, potvrzuje že jde o vyšší úroveň/ náročnost tohoto sportu. Otázka v závěru dotazníku mi odkryla zajímavé skutečnosti ve věci účasti rodičů přímo při průběhu volnočasové aktivity. Z celkového počtu odpovědí více jak polovina rodičů zmínila svoji fyzickou přítomnost na volnočasové aktivitě svého předškolního dítěte. Považuji to za pozitivní fenomén, kdy rodič upřednostní trávení volného času, společně s dítětem.

Celkově tedy mohu říci, že průběh a výsledek výzkumu mne přivedl k návrhu, jak tuto problematiku pozitivně ovlivnit. Pro pedagogickou praxi lze výsledky výzkumu využít ve prospěch dětí. Je zásadní, aby rodiče se svými dětmi společně absolvovali pestrou škálu různorodých činností a díky zpětné vazbě od dítěte uměli vybrat tu nejvhodnější. Díky tomu, se také zamezí navštěvování nevhodně zvolených volnočasových aktivit dětí. To je vlastně původní nejčastější myšlenkou všech rodičů – aby děti trávily svůj volný čas smysluplně a bohatě.

Seznam použitých informačních zdrojů

BERDYCHOVÁ, Jana. *Mámo, táto, cvičte se mnou*. 2. Praha: Olympie, 1971. ISBN 27-066-71.

DVOŘÁKOVÁ, Hana. *Didaktika tělesné výchovy nejmenších dětí*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2007. ISBN 978-80-7290-298-9.

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.

HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5

KIRCHNER, Jiří. *Psychologie prožitku a dobrodružství: pro pedagogiku a psychoterapii*. Brno: Computer Press, 2009. ISBN 978-80-251-2562-5.

KLÍMOVÁ CHALOUPKOVÁ, Jana a Petra ŠALAMOUNOVÁ, c2004. *Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě*. Praha: Sociologický ústav AV ČR. Sociologické studie. ISBN isbn80–7330–062-1.

KNOTOVÁ, Dana. *Pedagogické dimenze volného času*. Brno: Paido, 2011. ISBN 978-80-7315-223-9.

KRÁLOVÁ, Eva, Miloš KODEJŠKA, Mária STRENÁČIKOVÁ a Maciej KOŁODZIEJSKI. *Hudební klima a dítě: Hudobná klíma a dieťa*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2016. ISBN 978-80-7290-885-1.

MILAN, Nakonečný. *Motivace lidského chování*. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0592-7.

NAKONEČNÝ, Milan. *Motivace chování*. 3., přeprac. vyd. V Praze: Triton, 2014. ISBN 978-80-7387-830-6.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-666-6.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6

SEKOT, Aleš. *Rodiče a sport dětí: rodičovské výchovné styly jako motivační faktor sportování dětí a mládeže*. Brno: Masarykova univerzita, 2019. ISBN 978-80-210-9292-1.

ŠIMKOVÁ, Svatava, ed. *Já chci do oddílu, aneb, Jak si děti a rodiče vybírají kroužky a oddíly: o výsledcích výzkumu na téma: Zdroje informací a kritéria při výběru volnočasových aktivit*. Praha: Národní institut dětí a mládeže MŠMT, 2012. ISBN 978-80-87449-20-2.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN isbn80-7178-308-0.

Seznam příloh

Příloha 1 – Dotazník

<https://www.surveio.com/survey/d/F7P3S1E6Z1R9V9O7A>

Příloha 2 – Polostrukturovaný rozhovor

1. Co si myslíte o trávení volného času dětí ve věku 3-6 let?
2. Myslíte si, že je důležité, aby děti v tomto věku navštěvovaly volnočasové aktivity?
3. Jak vaše děti tráví volný čas?
4. Co vás motivuje pro výběr volnočasové aktivity?
5. Na základě, čeho si vybíráte z nabídky kroužků? (např: časová dostupnost/ finanční dostupnost/ vlastní zkušenost/ ...)
6. Co považujete za nejdůležitější při výběru volnočasové aktivity pro své dítě?
7. Jak si vybíráte z nabídky kroužků?

Seznam tabulek

Tabulka č. 1

Tabulka č. 2

Tabulka č. 3

Tabulka č. 5

Tabulka č. 6

Tabulka č. 7

Tabulka č. 8

Tabulka č. 10

Tabulka č. 11

Tabulka č. 12

Tabulka č. 13

Tabulka č. 14

Tabulka č. 15

Tabulka č. 16

Tabulka č. 17

Seznam grafů

Graf č. 2, odpovědi na otázku č. 1

Graf č. 2, odpovědi na otázku č. 2

Graf č. 3, odpovědi na podotázku

Graf č. 4, odpovědi na podotázku

Graf č. 5, odpovědi na otázku č. 3

Graf č. 6 odpovědi na otázku č. 4

Graf č. 7, odpovědi na otázku č. 5

Graf č. 8, odpovědi na otázku č. 5

Graf č. 9, odpovědi na otázku č. 5

Graf č. 10, odpovědi na otázku č. 5

Graf č. 11, odpovědi na otázky 6-8

Graf č. 12, odpovědi na otázky 6-8

Graf č. 13, odpovědi na podotázku

Graf č. 14 odpovědi, na otázku č. 9

Graf č. 15, odpovědi na otázku č 9

Graf č. 16 odpovědi na otázku č. 9

Graf č. 17, odpovědi na otázku č. 10

Graf č. 18, odpovědi na otázku č. 11

Graf č. 19, odpovědi na otázku č. 12

Graf č. 20, odpovědi na otázku č. 13

Graf č. 21, odpovědi na otázku č. 14